

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารงานของคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้งอ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ตามหลักการบริหาร ๔ ด้านดังนี้ การปกครองคณะสงฆ์, การศึกษา, การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

- ๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๒ การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม

- ๒.๒.๑ การบริหารงานคณะสงฆ์ลาว
- ๒.๒.๒ โครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ลาว
- ๒.๒.๓ สถิติพระสงฆ์ในประเทศลาว
- ๒.๒.๔ ระบอบสังคมนิยม
- ๒.๒.๕ ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศลาว
- ๒.๒.๖ การปกครองคณะสงฆ์
- ๒.๒.๗ การศึกษา
- ๒.๒.๘ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๒.๙ การสาธารณสงเคราะห์

๒.๓ หลักธรรมสำหรับการบริหาร

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานทั่วไป
- ๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์
- ๒.๔.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ลาว
- ๒.๔.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบอบสังคมนิยม
- ๒.๔.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น

๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารงานเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับทุก ๆ องค์การยิ่งในยุคปัจจุบันแล้วถ้าหากองค์การใดขาดความรู้ความสามารถด้านการบริหารจะไม่สามารถยืนหยัดสู้กับองค์การที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารได้เพราะการบริหารนอกจากจะใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารแล้วต้องคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกสถานการณ์ จึงจะสามารถนำองค์การไปสู่จุดมุ่งหมายและได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน

การบริหารงานได้มีนักวิชาการและผู้มีความรู้หลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานไว้หลากหลายดังนี้

ธรรมนูญการปกครองสงฆ์ลาว พ.ศ. ๒๕๔๑ หมวดที่ ๔ ว่าด้วย การจัดตั้งคณะบริหารสงฆ์โดยการนำขององค์การพุทธศาสนาสมพันธ์ลาวหรือเรียกตัวย่อว่า อพส. ได้วางหลักการบริหารคณะสงฆ์ลาวไว้ ๔ ด้านคือ: ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านการสาธารณสงเคราะห์^๑

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารไว้ว่า หมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามค่านิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๒

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต) ได้กล่าวว่า การปกครองสงฆ์จะเป็นการบริหารจัดการตามหลักการแห่งพระธรรมวินัยอุปัชฌาย์กับศิษย์มากกว่าใช้อำนาจตามกฎหมายคณะสงฆ์หรือกฎอื่นใดในการปกครองเพื่อสนับสนุนกันและกันให้ได้ฝึกฝนพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้าทางการเรียนรู้และจิตวิญญาณมากกว่าจะเป็นเรื่องควบคุมจับผิดและลงโทษทัณฑ์^๓

^๑ธรรมนูญปกครองคณะสงฆ์ลาว อพส. หมวดที่ ๔ ว่าด้วยการจัดตั้งคณะบริหารสงฆ์, (นครหลวงเวียงจันทน์ : ๒๕๔๑), หน้า ๔.

^๒พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดาต้าโปรดักส์, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^๓พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต), “บทบาทสงฆ์ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์”, **พุทธจักร**, ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๔๘) : ๑๕.

ผศ.ดร.เดิมาศักดิ์ ทองอินทร์ ได้กล่าวถึง กระบวนทัศน์ใหม่ทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการมองถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันที่ว่าพระสงฆ์ยังต้องทำหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ในการเผยแผ่การศึกษา การรักษาข้อวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การบริหารการปกครอง การสาธารณูปการ การแก้ปัญหาคอขวดต่ออาณาจักร การสงเคราะห์ การทำนุบำรุงศาสนสถาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนและพระสงฆ์เองเมื่อทำการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วก็ควรจะต้องปรับระดับความรู้ความสามารถให้เทียบทันภูมิปัญญาของประชาชนด้วย กิจที่ควรเหล่านี้น่าจะอำนวยให้หมู่คณะเกิดความเจริญรุ่งเรืองและสืบทอดอายุพระศาสนาได้เป็นอย่างดี^๔

เมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์ ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการของพระพุทธองค์เพียบพร้อมไปด้วยปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ผู้บริหารผู้นำและบุคลากรในองค์กรรู้ได้จริง ปฏิบัติการได้จริงและได้รับผลการปฏิบัติจริง (Really Enlightened) ผลพัฒนางานหมุนย่นขับเคลื่อนไปตามยุทธศาสตร์ยุทธวิธีและแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงพิสูจน์มาแล้วและบุคลากรในพุทธบริษัทสามารถพิสูจน์ให้เห็นผลด้วยตนเองได้หรือถ้ามีปัญหาที่มีพระพุทธองค์และผู้นำระดับต่างๆ คอยเป็นกัลยาณมิตรช่วยหรือแนะนำจนบรรลุผลสำเร็จในที่สุดโดยวิธีการดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดเอกภาพและดุลยภาพในองค์กรโดยส่วนรวมหรือหากเห็นว่ามีความขัดแย้งก็หาข้อยุติเป็นที่สุดได้และข้อยุตินั้นก็จะเป็นที่ยอมรับโดยสังคมทั้งหมดแล้วจึงนำมาเป็นบรรทัดฐานในทางปฏิบัติและบังคับใช้เพื่อความผาสุกของบุคลากรในองค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป^๕

สุธี สุทธิสมบุรณ์ และ สมาน รังสิโยกฤษฎ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติ (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^๖

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมสำหรับผู้บริหารงานคือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำ

^๔เดิมาศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.,ดร. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์”, พุทธจักร, ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๔๘) : ๗๐.

^๕เมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์ ดร., “การวิเคราะห์การจ้องจัดการบริหารตามแนวมนุษยศาสตร์” พุทธจักร, ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๙ (กันยายน ๒๕๔๘): ๔๗.

^๖สุธี สุทธิสมบุรณ์ และ สมาน รังสิโยกฤษฎ์, หลักการบริหารเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

ตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระงานของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^๗

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์กรซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^๘

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^๙

สิรภพ เหล่าลาภะ ได้กล่าวความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่าบริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺหํ ปริหริตํ สมตฺถโต” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบหนีปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบหรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๑๐}

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวถึง การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้

^๗ พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี, *คนสำราญงานสำเร็จ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^๘ ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^๙ สมพงษ์ เกษมสิน, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สำราญภูติ, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

^{๑๐} สิรภพ เหล่าลาภะ, *พุทธศาสตร์การเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๑๑}

สมคิด บางโม ได้อธิบายองค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อการจัดการ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิต ต้องรู้ว่าผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒) ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงาน รวมไปถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ 4 Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖ Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓) มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง 4 Ms หรือ 6 Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริง ๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔) ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ^{๑๒}

จันทร์ธานี สงวนนาม กล่าวว่า การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์

^{๑๑}ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๑๒}สมคิด บางโม, การบริหาร, กรุงเทพฯวิทย์พัฒนา (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๓๙), หน้า ๖๒-๖๓.

แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่ทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการ ประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับ สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^{๑๓}

เสนาะ ดิยาวี ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะคือ^{๑๔}

(๑) การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหาร เป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่ สำเร็จ สาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็น ทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงใน สถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

(๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูง แล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ท้าทายไม่มี คุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

(๓) การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้ สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่าง คือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผล และประสิทธิภาพ

(๔) การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้ กันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการ

^{๑๓} จันทรานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^{๑๔} เสนาะ ดิยาวี, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๒.

บริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

สุพิน เกษาคุปต์ ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรใด ที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงาน ที่มีต่อความสำเร็จขององค์กร ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๑๕}

สมยศ นาวิการ ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์กรและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร การบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดหมาย

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือ บริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

^{๑๕}สุพิน เกษาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒-๙๓.

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันอื่น ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าการบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๑๖}

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๗}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคือการใช้ความรู้ความสามารถและทักษะเข้าในการกำหนดทิศทางวางเป้าหมายในการจะดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมุ่งกำไรและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์การและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยมีทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์เข้าในการดำเนินงาน

^{๑๖} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

^{๑๗} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ดิณ ปรัชญพฤทธิ ได้เสนอทฤษฎีสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ

๑) การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒) การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงาน การบริหารบุคคลดังกล่าว รวมถึงตั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔) การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

๕) การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์การ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

๖) การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่น จะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

๗) การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงานประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม^{๑๔}

ปรกรณ์ ศรีดอนไผ่ ได้สรุปทฤษฎีการบริหาร ของนักวิชาการหลายท่านไว้ดังนี้

๑) ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่า ทฤษฎีองค์การแบบราชการ เป็นทฤษฎีที่ Max Weber นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ ชาวเยอรมันผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อเท็จจริงและขยัน การที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุ

^{๑๔}ดิณ ปรัชญพฤทธิ, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔-๒๖.

วัตถุประสงค์ ได้ดีนั้นจะต้องมีองค์การหรือหน่วยงานแบบ “ระบบราชการ” จะต้องมีการจัดองค์การมีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชา มีกฎเกณฑ์ กำหนดการปฏิบัติงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิ และยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ Max Weber จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการ หรือการบริหารแบบระบบราชการขึ้น ทฤษฎีประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ คือ

- (๑) หลักกฎหมายและเหตุผล
- (๒) หลักสายการบังคับบัญชา
- (๓) หลักระบบคุณธรรม
- (๔) หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
- (๕) หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
- (๖) หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

๒) ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) การบริหารแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการบริหารงานที่มีระบบ มีเหตุผล มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้อย่างแน่นอน เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน และกำหนดเครื่องมือควบคุมในการทำงานไว้อย่างเหมาะสม Taylor (๑๙๑๑) มีความเชื่อว่าคนแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถปรับปรุง เพิ่มผลผลิตได้โดยผู้บริหารจะต้องจัดแบ่งงานกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน และสังเกตการณ์ปฏิบัติการอย่างมีระบบเพื่อหาวิธีทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้จ่ายน้อยแต่ได้ผลมากที่สุด วิธีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ หลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดของ Taylor^{๑๙}

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล กล่าวว่า กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการคือ^{๒๐}

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนาวิธีการ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒) การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

^{๑๙} ปกรณ์ ศรีดอนไพร, “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๑.

^{๒๐} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔) การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงาน และนิเทศงานตลอดจนตัดสินใจในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงานเพื่อการดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗) การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘) การสื่อสารข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙) การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) แจ้งให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงานจะหมายถึงวิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน

กูลิค และ เออวิก (Gulick L. and Urwick J.) ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า “POSDCORB Model”^{๒๑} ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ดังนี้

(๑) การวางแผน (P=Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร

^{๒๑} Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, (New York: Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.

(๒) การจัดการองค์การ (O=Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

(๓) การจัดหาบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

(๔) การอำนวยการ (D=Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

(๕) การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

(๖) การรายงาน (R=Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด

(๗) การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน

เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) ได้เสนอทฤษฎีการบริหารโดย มีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administration) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการคือ^{๒๒}

๑. การวางแผน(Planning) หมายถึงภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อบุคลากร และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จ

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจตนเองของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้

^{๒๒} Henri Fayol, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition (London: Thomson Learning, 2004), p.110.

บังคับบัญชาคนใดห่วยประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

เฟรดเดอริก เทลเลอร์ (Frederick W Taylor) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๒๓}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีการที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงานโดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนั้น คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่จะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีจะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นของคนงานเท่านั้น

วิลเลียม อูชี (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหารดังนี้^{๒๔}

๑) การจ้างงานระยะยาว

^{๒๓}Taylor อังในธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗-๔๘.

^{๒๔}William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p.283.

- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารต้องประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานความคืบหน้า การตัดสินใจ การควบคุม และต้องมียุทธศาสตร์ที่จะดำเนินงานด้วยเพราะสิ่งเหล่านี้คือหัวใจของการบริหารงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ

๒.๒ การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม

๒.๒.๑ การบริหารคณะสงฆ์ลาว

องค์การบริหารคณะสงฆ์ลาวทั้งหมดอยู่ภายใต้องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวหรือ (อพส.) มีวัตถุประสงค์ในการบริหารดังนี้

๑. เป็นองค์การที่ขึ้นมาแทนองค์การพุทธศาสนาลาวที่มีอยู่เมื่อก่อน^{๒๔}
 - ๑.๑ เพื่อยกเลิกระบบการบริหารงานคณะสงฆ์สมัยก่อน
 - ๑.๒ เพื่อยกเลิกลำดับตำแหน่ง ชั้นต่างๆที่มีอยู่
 - ๑.๓ เพื่อยกเลิกคณะกรรมการพุทธศาสนาและความสัมพันธ์กับองค์การพุทธศาสนาที่มีอยู่เมื่อก่อน

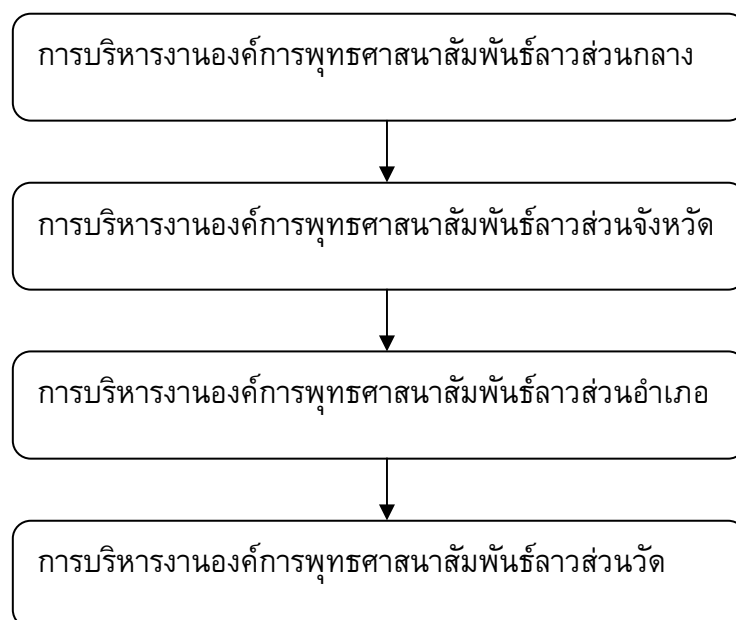
๒. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวเป็นองค์การเดียวที่แต่งตั้งขึ้นตามกฎหมายในประเทศลาวมีหน้าที่ในการนำพาคณะสงฆ์พุทธศาสนิกชนและองค์การพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

๓. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวเป็นศูนย์กลางของคณะสงฆ์อันมีเถรวาทและมหายานรวมเข้าด้วยกันเป็นนิกายเดียวคือนิกายเถรวาท และมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยลาว”

๔. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยลาวเป็นองค์การที่เชื่อมโยงกับองค์การแนวลาสร้างชาติ

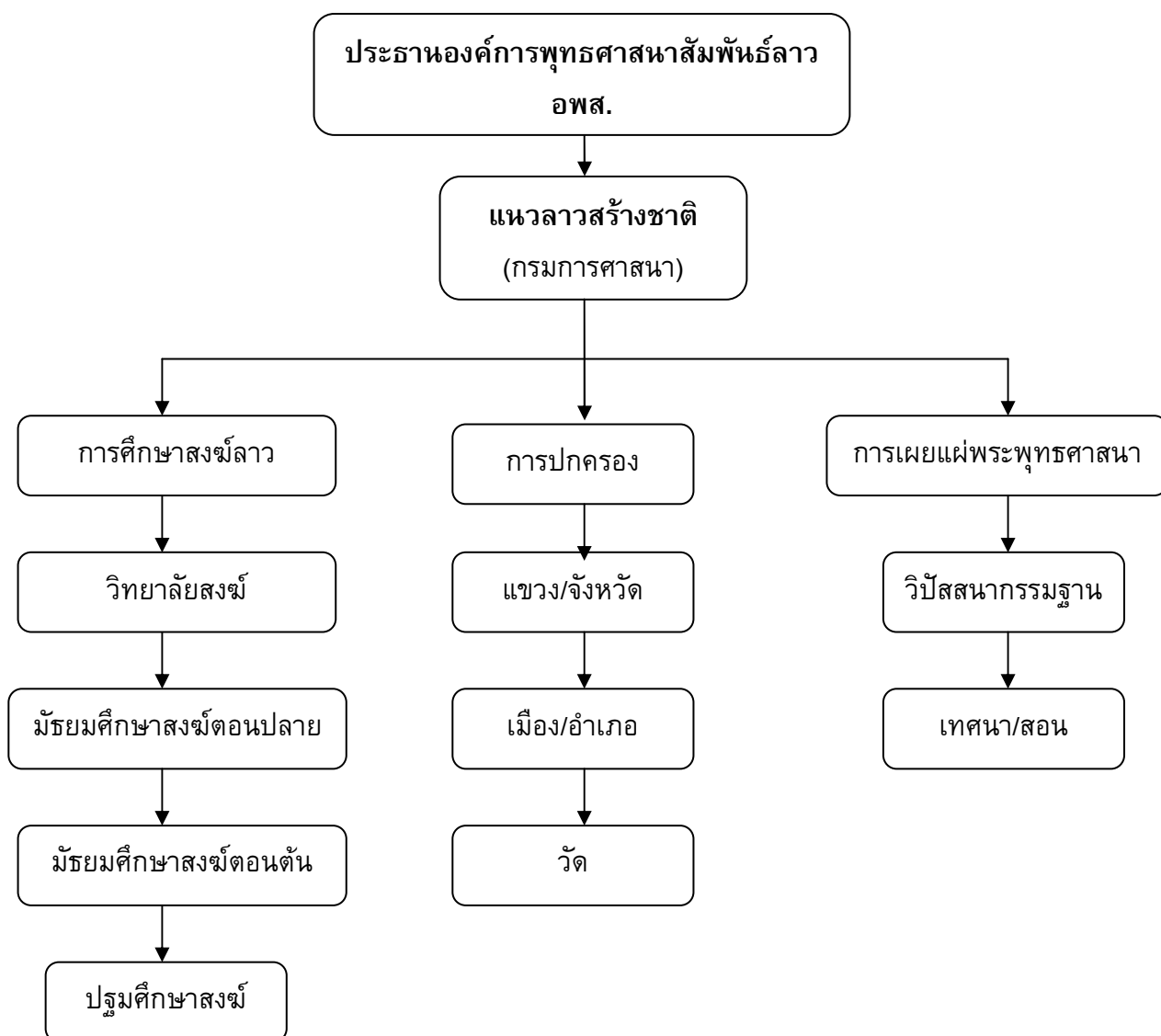
^{๒๔} Khamsao CIVILIZE , “Study of the present Laotian Buddhist Sangha’s Status and roles in educational administration”, **Degree of Master of Arts**, (Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya), 2007.

๒.๒.๒ โครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ลาว

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงโครงสร้างการบริหารงานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว^{๒๖}

^{๒๖} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว, (เวียงจันทน์ : ม.ป.ส, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงโครงสร้างการบริหารทั่วไปขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้รับการสถาปนาขึ้นเพื่อความเป็นเอกภาพของหลักศีลธรรม และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงใหม่ของบ้านเมือง จึงได้ปรับปรุงกฎระเบียบที่กองประชุมใหญ่ ผู้แทนพระสงฆ์ทั่วประเทศครั้งที่ ๓ รับรองเป็น “ธรรมนูญปกครองสงฆ์” ฉบับปัจจุบัน

การจัดตั้งคณะบริหารสงฆ์^{๒๗}

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ลาวให้มีการจัดตั้งคณะบริหารศาสนกิจเป็นองค์การนำพาของพระสงฆ์ลาวขึ้นเรียกว่า องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว มีคำย่อว่า อพส. ให้ถือยึดเอาพระ

^{๒๗} พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว, ว่าด้วยการประกาศใช้ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว, (เวียงจันทน์ : ม.ป.ส, ๒๕๔๑), หน้า ๔-๖.

ธรรมจักรเป็นเครื่องหมายและมีตราประทับประจำตำแหน่งการจัดตั้งระเบียบ อพส. ครั้งที่ ๒ มีหนังสือเขียนอยู่ข้างบนว่า องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ข้างล่างมีชื่อประจำตำแหน่งและตรงกลางมีตราธรรมจักรสำนักงานคณะกรรมการสงฆ์ศูนย์กลาง ตั้งอยู่เมืองหลวงของประเทศ หรือสำนักงานศูนย์กลางก็คือพรรคและรัฐตั้งอยู่

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวมีการจัดตั้งขึ้นตามการรวมศูนย์ประชาธิปไตย นำพาเป็นคณะรับผิดชอบเป็นบุคคล ทุกคนขึ้นอยู่กับการจัดตั้ง เสียงส่วนน้อยขึ้นอยู่กับเสียงส่วนมาก ขึ้นล่างขึ้นกับขึ้นบน ทั้งหมดขึ้นอยู่กับกรอบของการประชุมใหญ่ กองประชุมผู้แทนสงฆ์ทั่วประเทศเลือกตั้งคณะผู้บริหารสงฆ์ศูนย์กลาง ส่วนการประชุมใหญ่ระดับท้องถิ่นเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารในชั้นต้น โดยวิธีเปิดเผยหรือวิธีปิดลับ แล้วแต่ความหมาย

นอกจากนี้การปกครองสงฆ์มีการจัดตั้งเป็น ๕ ขั้นตอนดังนี้

๑. อพส. ขึ้นศูนย์กลาง นครหลวง, ขึ้นจังหวัด, ขึ้นอำเภอ, ขึ้นวัด
๒. คณะที่ปรึกษาศูนย์กลางมี ๑๐ รูป
๓. อพส. ขึ้นศูนย์กลางประกอบด้วยผู้แทนสงฆ์ทั่วประเทศอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓๐ รูป แต่ไม่เกิน ๕๓ รูป ในนั้นเป็นคณะประจำ ๑๑ รูป ประกอบด้วยประธาน ๑ รูป และรองประธาน ๔ รูป นอกนั้นเป็นคณะ
๔. อพส. ขึ้นแขวง/จังหวัด ประกอบด้วยกรรมการ ๗-๑๕ รูป ในนั้น ๓-๕ รูปเป็นคณะประจำประธาน ๑ รูป เป็นทั้งผู้ประจำการ รองประธาน ๔ รูป นอกนั้นเป็นคณะ ๓ เดือนต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชา หนึ่งปีประชุมสามัญอีกครั้งเพื่อสรุปรายงานในรอบ ๑ ปี และวางทิศทางข้างหน้า การจัดตั้งในชั้นแขวง/จังหวัดหรือเมืองให้จัดตั้งเป็นกรรมการจัดตั้งรับผิดชอบการงานตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น
๕. อพส. ขึ้นปกครองเมือง/อำเภอ ประกอบไปด้วยกรรมการ ๗-๑๕ รูปในนั้น ๓-๕ รูป เป็นคณะประจำหนึ่งรูปเป็นประธานทั้งเป็นผู้ประจำการ สองรูปเป็นรองประธานนอกนั้นเป็นคณะกรรมการ หนึ่งปีประชุมกันหนึ่งครั้ง เพื่อสรุปผลงานถึงผลดีผลเสียและถอดถอนบทเรียนสามเดือนต้องรายงานความเป็นไปแก่ผู้บังคับบัญชาในกรณีรับด่วนต้องรายงานทันที

ในส่วนของการมาธิการช่วย เพื่อช่วยงาน อพส. ให้มีการจัดตั้ง บรรดากรรมการแบ่งดังนี้

๑. กรรมการฝ่ายปกครอง
๒. กรรมการฝ่ายเผยแผ่ศีลธรรมและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน
๓. กรรมการฝ่ายการศึกษาสงฆ์และกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์

๔. ให้ประชาชนแต่งตั้ง ๑ องค์เป็นหัวหน้า อพส. ศูนย์กลาง และเลือกเอาคณะพระวินัยธร ๓-๕ องค์ คณะจัดตั้ง อพส. แต่ละกรรมการ คณะวินัยธร คณะธรรมธร คณะหน่วยพื้นฐานวัด เมือง แขวง นครหลวง มีอายุประจำการ ๕ ปี

คณะบริหารงานคณะสงฆ์ระดับสูงของลาว

(รายชื่อตามแบบอักษรลาว)

๑)	พระอาจารย์ ดร. มหาวิจิตร	สิงหาราช	ประธานสงฆ์ลาว
๒)	พระอาจารย์มหาผอง	สะมาลิก	รองประธาน
๓)	พระอาจารย์ ซาลี	กันตะสีโล	รองประธาน
๔)	พระอาจารย์ บัวคำ	สาสิบุต	รองประธาน
๕)	พระอาจารย์ จาหลุน	วะชิระลังสี	รองประธาน
๖)	พระอาจารย์ บัวคำ	บุบผาวง	รองประธาน
๗)	พระอาจารย์ เวท	มะเสไน	
๘)	พระอาจารย์ บัวแก้ว	แสงสุริยา	
๙)	พระอาจารย์ บุนสี	วงพุมี่	
๑๐)	พระอาจารย์ บุนมา	สิมมาพม	
๑๑)	พระอาจารย์ คำมา	บันยาวิจิต	
๑๒)	พระอาจารย์ บุนทัน	ขันตลัก	
๑๓)	พระอาจารย์ พุสะหวัน	ทันทะบูลี	
๑๔)	พระอาจารย์ วัดทะนา	ดาลาสมบัต	
๑๕)	พระอาจารย์มหาบุนทะวี	วิไลจัก	

๒.๒.๓ สถิติพระสงฆ์ในประเทศลาว

จำนวนพระสงฆ์สามเณรและวัดเฉลี่ยต่อปี

ปี พ.ศ.	พระภิกษุ	สามเณร	วัด
๒๕๓๑	๖,๐๐๐	๙,๐๐๐	๒,๘๒๗
๒๕๔๕	๗,๙๔๑	๑๑,๖๙๓	๓,๕๔๓
๒๕๕๐	๑๑,๘๕๒	๑๒,๔๖๓	๔,๔๑๒

(ที่มา: สำนักงานบันทึกจำนวนพระสงฆ์สามเณรและวัดต่อปี)

รายชื่อเจ้าคณะจังหวัด (อ.พ.ส แขวง) พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐^{๒๔}

ลำดับ	จังหวัด	จำนวน คณะกรรมการ	เจ้าคณะจังหวัด (อ.พ.ส แขวง)
๐๑	หลวงน้ำทา	๑๑	พระอาจารย์บุญทัน บัววง
๐๒	หัวพัน	๑๒	พระอาจารย์บุญยง สีลสัวโร
๐๓	อุดมไชย	๑๑	พระอาจารย์คำพา แก้วปันยา
๐๔	บ่อแก้ว	๑๑	พระอาจารย์คำเงิน คำวง
๐๕	เชียงขวาง	๘	พระอาจารย์คำดี จันทดาพอน
๐๖	หลวงพระบาง	๑๐	สาธุคำจัน มหาเถระ
๐๗	ไชยบูลี	๑๔	พระอาจารย์จันทา จันทสาโร
๐๘	เขตพิเศษ	๙	พระอาจารย์โสฬัด อินทวง
๐๙	เวียงจันทน์	๙	พระอาจารย์คำฟอง สหมอนติ
๑๐	นครหลวง	๑๖	พระอาจารย์บัวคำ บุปผาวง
๑๑	บ่อลิคำไชย	๑๗	พระอาจารย์ทันวิน วันนราช
๑๒	คำมวน	๑๘	พระอาจารย์หนูไต แก้วมะนิไซ
๑๓	สะหวันนะเขต	๑๙	พระอาจารย์เงิน ดามองบุญ
๑๔	จำปาสัก	๒๒	พระอาจารย์สุวัน จันทันลาด
๑๕	สาละวัน	๕	พระอาจารย์สาโลด ดันปันยา
๑๖	เซกอง	๑๒	พระอาจารย์สาโลน บุดดาสิก
๑๗	อัตตะปือ	๕	พระอาจารย์สีสะหวัด เทบวงสา

๒.๒.๔ ระบอบสังคมนิยม

บุญศักดิ์ แสงระวี ได้กล่าวถึงลัทธิสังคมนิยมว่า ลัทธิสังคมนิยมปรากฏตัวออกมา
แรกที่สุด ในฐานะที่เป็นกระแสความคิดลัทธิสังคมนิยมจินตนาการอย่างหนึ่ง นั่นก็คือ ลัทธิสังคมนิยม
จินตนาการ

จุดเริ่มต้นของมันถ้าหากนับจากการพิมพ์ออกเผยแผ่ของหนังสือเรื่อง ยูโทเปีย
ของโทมัส มอร์ เมื่อ ค.ศ.๑๕๑๖ เป็นต้นมาจนถึงบัดนี้ก็มีประวัติมา ๔๘๒ ปีแล้ว ลัทธิสังคมนิยม
จินตนาการเกิดในระยะเวลาที่สังคมทุนนิยมบังเกิดขึ้นและพัฒนาอยู่ทวีปยุโรป เป็นแหล่งกำเนิด

^{๒๔} Simmaly Phanthanalay, **Information and Statistic of Religious in Lao PDR**,
(Vientiane : Religious Department, 2006 CE), p.1.

ของลัทธิทุนนิยม ในทวีปยุโรปจากศตวรรษที่ ๑๖ ถึงศตวรรษที่ ๑๙ เป็นระยะเวลาที่แบบวิธีการผลิตลัทธิทุนนิยมบังเกิดและพัฒนาไป เป็นระยะเวลาที่ทุนนิยมเข้าแทนลัทธิศักดินาที่ละก้ำว การที่ลัทธิทุนนิยมเข้าแทนลัทธิศักดินาเป็นความก้าวหน้าครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์แต่ว่า ลัทธิทุนนิยมได้พัฒนาขึ้นมาภายใต้เงื่อนไขที่ต่อภายในทำการขูดรีด บีบคั้นประชาชน ผู้ที่ใช้แรงงานอย่างทารุณต่อภายนอกก็ดำเนินลัทธิเมืองขึ้น ปล้นชิงประชาชนในประเทศหล้าหลัง อย่างบ้าคลั่ง การปฏิบัติได้แสดงให้เห็นว่า ลัทธิทุนนิยมมิใช่เหมือนกับที่นักวิชาการประเทือง ปัญญากล่าววว่า “เป็นราชอาณาจักรแห่งเหตุผลและมีความเป็นธรรมนิรันดร์” อะไรทำนองนั้น หากแต่เป็น “ภาพวาดเสียดสีอันทำให้คนเรามีความผิดหวังอย่างที่สุดภาพหนึ่ง” ความยากจน และความทุกข์เข็ญของมวลชนผู้ใช้แรงงาน กระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวแทนที่ล้ำเลิศของปัญญาชนชั้นนายทุนเกิดความเห็นใจ นักคิดและปรัชญาที่ก้าวหน้าเริ่มค้นคว้ามูลเหตุที่ก่อให้เกิดชีวิตความเป็นอยู่ที่เจ็บปวดของผู้ใช้แรงงานสืบเสาะหาวิธีทางจะทำจัดความยุ่งเหยิงและข้อเสียของสังคมดั่งนั้น กระแสความคิดที่สะท้อนอารมณ์ที่ไม่พอใจต่อสังคมลัทธิทุนนิยม และความเพ้อฝันที่จะสร้างสังคมอันดีงามที่ทำจัดความเป็นปรปักษ์ระหว่างความจนกับความรวยก็เกิดขึ้นด้วยเหตุ ฉะนี้ นั่นคือกระแสความคิดลัทธิสังคมนิยมในจินตนาการจากตอนกลางของศตวรรษที่ ๖ ถึงตอนต้นของศตวรรษที่ ๑๙^{๒๙}

บุญศักดิ์ แสงระวี ได้กล่าวถึงลัทธิสังคมนิยมในลาวว่า ประเทศลาวหลังจากได้รับชัยชนะในการปฏิวัติเมื่อตอนปลาย ปี ค.ศ.๑๙๗๕ แล้วก็เริ่มระยะก้าวเข้าสู่ลัทธิสังคมนิยม โดยตรงโดยไม่ผ่านขั้นตอนลัทธิทุนนิยม เริ่มแต่ ค.ศ. ๑๙๗๖ ก็ดำเนินการดัดแปลงทางลัทธิสังคมนิยมต่ออุตสาหกรรม พาณิชยกรรมส่วนตัว จำกัดการเคลื่อนไหว การประกอบการและขอบเขต การประกอบการของพ่อค้าเอกชนอย่างเข้มงวดห้ามพ่อค้าเอกชนรับซื้อข้าวเปลือกและสัตว์เลี้ยง ห้ามทำการค้าส่งออกและนำเข้า ถึงกับใช้การเกณฑ์ หรือดูแลแทน ยึดเอารถยนต์และสินค้าของพ่อค้าเอกชนมาโดยไม่มีค่าตอบแทนเอาได้ทำลายความเอางานเอการของพ่อค้าเอกชนอย่างร้ายแรง ต่อมาดำเนินนโยบายให้รัฐรับซื้อเสบียงอาหารส่วนเกินของชาวนาทั่วประเทศ กำหนดว่าเสบียงส่วนเกินของชาวนาจะนำไปจำหน่ายในตลาดไม่ได้ จะต้องขายให้แก่สถานีรับซื้อของรัฐตามจำนวนมีฉะนั้นแล้วจะถูกริบ ค.ศ. ๑๙๗๘ มีมติให้เปิดการเคลื่อนไหวให้เกษตรกรร่วมมือกันเป็นสหกรณ์ทั่วประเทศ ถึงปลายปี ค.ศ. ๑๙๘๐ ก็ให้เกษตรกรมบรรจุเป็นแบบสหกรณ์โดยพื้นฐานทั่วประเทศ เพื่อการนี้ ผู้ปฏิบัติงาน ชนพื้นฐาน ในชนบท ได้ใช้วิธีการบังคับหรือวิธีการบังคับทางอ้อมให้ชาวนาเข้าสหกรณ์ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่ชาวนาฆ่าวัวควายทำลายการผลิตเป็นต้นขึ้นเนื่องจากการใช้นโยบายที่รุนแรงเกินไป ห่วงเหินความเป็นจริง ของประเทศลาวดั่งนี้ ก็ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชะงักงันการผลิตตกต่ำขึ้นเดือนพฤศจิกายน

^{๒๙}บุญศักดิ์ แสงระวี, **ลัทธิสังคมนิยม ๔ ยุค**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพจิต, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑-๑๒.

พ.ศ. ๑๙๗๙ การประชุมเต็มคณะครั้งที่ ๗ ของคณะกรรมการกลางพรรคปฏิวัติประชาชนลาว ย้อนกลับไปพิจารณาบทบาทความพลั้งพลาดในงานเศรษฐกิจของตนเห็นว่าได้กระทำความผิดที่ ล้าช้าขั้นตอนห่างเหินความเป็นจริง ใจร้อนสุมเสี่ยงรุดหน้าไป หลังจากนั้นจึงได้เริ่มปรับปรุง และผ่อนคลายนโยบายลงบ้าง ค.ศ. ๑๙๘๖ สมัชชาครั้งที่ ๔ ของพรรคลาวเห็นว่าเป้าหมายของประเทศลาวอยู่ที่ทำให้ลัทธิสังคมนิยมปรากฏเป็นจริงขึ้น แต่ในเฉพาะหน้านี้รากฐานทางวัตถุยังไม่พร้อมที่จะสร้างสรรค์สังคมนิยม ในปัจจุบันจะต้องยังความมั่นคงและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชนต่อไปก่อน^{๓๐}

ฉลาดชาย รมิตานนท์และปรีชา เปี่ยมพงสานต์ ได้กล่าวว่าสังคมในอุดมคติแบบอุตรกुरुทวีปกล่าวไว้ในไตรภูมิพระร่วงก็มีนัยที่ระบุถึงชุมชนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินร่วมกันระบบความสัมพันธ์ในสังคมอยู่บนรากฐานของความร่วมมือกันมนุษย์มีความเมตตา กรุณาไม่แก่งแย่งทะเลาะวิวาทกันวัตถุปัจจัยในการดำรงชีวิตต่าง ๆ มีอยู่มากมายเหลือเฟือดังนั้นคนก็ไม่เกิดความจำเป็นที่จะต้องสะสมทรัพย์สินทั้งนี้เพราะ”ทรัพย์สินเป็นของกลางนั้นคือต้นกัลปพฤกษ์สูง ๑๐๐ โยชน์กว้าง ๑๐๐ โยชน์มีรอบปริมาตร ๓๐๐ โยชน์ใครต้องการจะได้เงินทองข้าวอาหารอะไรก็เพียงแต่ไปที่ต้นกัลปพฤกษ์นั้นและนึกเอาแล้วก็จะได้สิ่งของที่ต้องการ

ความเชื่อในเรื่องยุคพระศรีอารีย์ที่ว่า เมื่อถึงยุคที่พระศรีอารีย์ลงมาโปรดความทุกข์ยากของมนุษย์จะหายไปความอุดมสมบูรณ์พูนสุขจะเกิดขึ้นต้นกัลปพฤกษ์จะเกิดขึ้นทุกสี่มุมเมืองผู้คนอยากได้อะไรก็ไปอธิษฐานเอาขอเอาจากต้นกัลปพฤกษ์นั้นเมื่อเป็นเช่นนี้โลกมนุษย์ก็มีแต่ความสงบสุขไม่มีการแก่งแย่งเบียดเบียนกัน

ลักษณะของแนวคิดเรื่องอุตรกुरुทวีปและสังคมพระศรีอารีย์เป็นแนวความคิดเพื่อฝันไม่เป็นวิทยาศาสตร์ก็เพราะการอธิบายที่มาของความอุดมสมบูรณ์ว่าเป็นเพราะมีต้นกัลปพฤกษ์และตลอดจนสังคมที่เพียบพร้อมสมบูรณ์จะเกิดขึ้นก็เพราะมีพระศรีอารีย์มาโปรดฉะนั้นการที่จะบรรลุถึงสังคมดังกล่าวมนุษย์ก็เพียงแต่รอให้ถึงยุคนั้นแล้วทุกอย่างก็จะเกิดขึ้นเองเช่นนี้ก็เท่ากับว่าเป็นการอธิบายปรากฏการณ์เหนือธรรมชาตินั้นเองอย่างไรก็ตามอาจจะมองในอีกแง่หนึ่งแนวความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นในสภาพสังคมที่ระบบการผลิตยังล้าหลังวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ยังไม่เกิดดังนั้นระบบความคิดจึงเป็นระบบที่ถูกครอบงำด้วยความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์ปฎิหารย์อำนาจเหนือธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะพยายามอธิบายถึงวิธีการที่จะไปให้ถึงสังคมในอุดมคติจึงออกมาในรูปแบบนี้

^{๓๐}บุญศักดิ์ แสงระวี ลัทธิสังคมนิยม อดีต ปัจจุบัน อนาคต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๘๐-๘๑.

อย่างไรก็ตามการพูดถึงสังคมที่สมบูรณ์พูนสุขที่ปราศจากความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นสังคมที่ควรจะมีก็สะท้อนให้เห็นว่าสังคมที่แนวความคิดนี้เกิดขึ้นน่าจะเป็นสังคมที่ไม่อำนวยความสมบูรณ์ให้แก่ผู้คนทุกทั่วหน้า^{๓๑}

ในทัศนะของนักสังคมนิยม ยูโทเปีย สังคมนิยมมีความหมายเพียงว่าเป็นลัทธิเศรษฐกิจการเมืองที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วมบริหารจัดการเอาเปรียบการขูดรีดด้วยความหมายเช่นนี้ลัทธิสังคมนิยมจึงเป็นการปรับปรุงความคิดของสำนักคลาสสิกให้แก่ไขจุดอ่อนข้อบกพร่องของสำนักคลาสสิกทั้งนี้โดยมนุษย์แก้ไขตนเองเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือร่วมมือกับมนุษย์ผู้อื่นแทนการเอาเปรียบการแก้ไขนี้ไม่จำเป็นต้องใช้การบังคับเสรีภาพและกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตยังคงเป็นของปัจเจกชนมนุษย์แต่ละคนอยู่เพียงแต่ตกลงที่จะใช้เสรีภาพและกรรมสิทธิ์นั้นในทางร่วมมือ (Co-operation) กันในสังคมใหม่ซึ่งตกลงกันสร้างขึ้นโดยสมัครใจ^{๓๒}

สุรพงษ์ ชัยนาม ได้กล่าวว่า สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในความคิดเห็นของมาร์กซ์จะต้องได้รับชัยชนะเนื่องจากชะตากรรมของชนชั้นนายทุนซึ่งถูกกำหนดโดยประวัติศาสตร์ไว้แล้วดังจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงว่าชนชั้นนายทุนยังมิได้ชัยชนะจากการต่อสู้กับชนชั้นศักดินาก็ต้องเผชิญหน้ากับศัตรูใหม่ของเขาคือชนชั้นกรรมวิธีชนชั้นนั้นพิจารณาในแง่ของการเมืองย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าในขณะที่ชนชั้นนายทุนกำลังได้ชัยชนะในการต่อสู้กับฝ่ายศักดินาคำว่า "เสรีภาพ" ซึ่งนายทุนได้นำมาอ้างในการต่อสู้กับฝ่ายศักดินาได้แปรสภาพเป็นคำอ้างเพื่อการกดขี่ในรูปแบบใหม่ขึ้น (เนื่องจากเกิดชนชั้นกรรมวิธีขึ้นมา) ส่วนในแง่ของสังคมฝ่ายนายทุนได้พยายามทุกวิถีทางที่จะขจัดปิดบังข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความมียุขของ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคมทั้งที่โดยข้อเท็จจริงแล้วความขัดแย้งระหว่างชนชั้นได้เกิดขึ้นโดยมีลักษณะและรูปแบบสมบูรณ์ก็เมื่อได้เกิดระบบนายทุนขึ้นท้ายที่สุดแล้วในแง่ของอุดมการณ์เราจะเห็นปรากฏการณ์ของความขัดแย้งอีกเช่นกันในข้อเท็จจริงที่ว่าชนชั้นนายทุนได้ให้ความสำคัญความศักดิ์สิทธิ์ของปัจเจกชนแต่ในขณะที่เดียวกันปัจเจกชนดังกล่าวได้ถูกทำลายล้างผลาญจนหมดสิ้นโดยสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจทุนนิยมและการบูรณาการ (refication) อันเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างโดยระบบการผลิตสินค้าระบบนายทุน^{๓๓}

ประชุม โฉมฉาย ได้กล่าวว่าสังคมนิยมเป็นลัทธิที่ให้คำนิยามได้ยากเพราะดูเหมือนนักคิดแต่ละคนต่างก็มีความเห็นไม่ตรงกันทีเดียว pierre-Joseph Proudhon เห็นว่าสังคมนิยม

^{๓๑} ฉลาดชาย รมิตานนท์ และ ปรีชา เปี่ยมพงสานต์, ลัทธิมาร์กซ์ และสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๔), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^{๓๓} สุรพงษ์ ชัยนาม มาร์กซ์ และสังคมนิยม, กองบรรณาธิการปาจารย์สาร มูลนิธิเสถียรโกเศศ-นาคะประทีป, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ศ. ๒๕๑๗), หน้า ๑๕๔-๑๕๕.

เป็นการคาดหวังที่จะปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น Bradlaugh เห็นว่าสังคมนิยมไม่ยอมให้มีทรัพย์สินส่วนบุคคลและสังคมอันจัดขึ้นเป็นรัฐจะมีกรรมสิทธิ์ในโภคทรัพย์ทั้งหมดคุ้มครองการใช้แรงงานและบังคับในวิภาคกรรมผลิตผลเป็นลักษณะที่สอนว่ารัฐมีสิทธิ์ที่จะแก้ไขความเสมอภาคในทรัพย์สินระหว่างบุคคลและสร้างดุลย์อันเป็นธรรมตามกฎหมายด้วยการนำของผู้ที่มีมากเกินไปไปให้กับผู้ที่มีไม่เพียงพอ Laveleye เห็นว่าลัทธิสังคมนิยมมุ่งหวังที่จะสร้างความเสมอภาคยิ่งขึ้นในภาวะสังคมและที่จะดำเนินการปฏิรูปดังกล่าวโดยอาศัยกฎหมายของรัฐ^{๓๔}

จากคำนิยามของแต่ละท่านที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า **ระบอบสังคมนิยม** คือระบอบการบริหารหนึ่งที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๑๖ โดยมีรูปแบบการบริหารโดยเห็นผลประโยชน์ของส่วนร่วมมากกว่าส่วนตัวทรัพย์สินสมบัติของมีค่าเป็นของสาธารณะแม้กระทั่งชานาปลูกข้าวทำนาเลี้ยงชนชั้นนายทุนในอีกความหมายหนึ่งลัทธิสังคมนิยมได้พัฒนาขึ้นมาภายใต้เงื่อนไขที่ภายในทำการขูดรีด บีบบังคับประชาชนผู้ที่ใช้แรงงานอย่างทารุณ

๒.๒.๕ ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศลาว^{๓๕}

ประเทศลาวถือเป็นประเทศพี่น้องกับไทย มีวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันนัก เนื่องจากเคยเป็นพี่น้องกันมาแต่โบราณ ทิวพวยพมาจากจีน เมื่อตอนอยู่ในอาณาจักรอ้ายลาวเมื่อประมาณ พ.ศ. ๖๑๒ ก็ได้นับถือพุทธศาสนาแบบมหายานมาก่อน เมื่อถูกจีนรุกราน จึงได้อพยพมาอยู่ในเมืองล้านช้างประมาณ พ.ศ. ๑๒๙๐ ก็กลับมาเป็นนับถือผีสงเวทาดังเดิมอีก ต่อมาเมื่อเจ้าสุวรรณคำผงขึ้นเสวยราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๕-๑๘๙๖ ทรงมีพระโอรส ๖ พระองค์ใน ๖ พระองค์นั้น เจ้าฟ้าจุ่มมีลักษณะผิดแผกจากพระโอรสองค์อื่น คือมีฟันและลิ้นเป็นสีดำโหรทำนายว่าเป็นกาลกิณีจึงได้นำไปลอยแพ บังเอิญแพได้มาถึงเมืองขอม (กัมพูชา) ได้รับความเลื่อมใสจากพระมหากษัตริย์ ต่อมาได้เข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กในราชสำนักของพระเจ้าอินทปัตต์ และได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาของพระเจ้าอินทปัตต์ พระนามว่า พระนางแก้วยอดฟ้า (ฟ้าหญิงคำหยาด) ต่อมาบิดาให้ไปตีเมืองล้านช้าง และสามารถยึดเมืองล้านช้างได้ในปี พ.ศ. ๑๘๙๖ แล้วขึ้นครองราชย์ เป็นกษัตริย์องค์ที่ ๒๓ ของราชวงศ์ล้านช้าง ทรงพระนามว่า พระเจ้าฟ้าจุ่มแห่งลัทธิผี แต่อาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง พุทธศาสนาได้เข้ามาสู่อาณาจักรล้านช้างในยุคนี้ กล่าวคือพระนางแก้วยอดฟ้าพระมเหสีผู้ทรงเคยนับถือพุทธศาสนามาก่อน เมื่อครั้งอยู่ในเมืองขอมทรงเห็นประชาชนนับถือผีสงเวทาด และฆ่าสัตว์บูชาเช่นสรวง จึงได้ทูลขอให้พระเจ้าฟ้าจุ่มไปอัญเชิญพระพุทธศาสนามาเผยแพร่ในอาณาจักรล้านช้าง พระเจ้าฟ้าจุ่มทรงเห็นด้วย จึงให้ทูตไป ทูลขอนิมนต์พระสงฆ์กัมพูชาเข้ามาเผยแผ่ใน

^{๓๔} ประชุม โฉมฉาย, **ปรัชญาวัตถุนิยมและสังคมนิยม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๔๒), หน้า ๓-๔.

^{๓๕} วีรพันธ์ จันทรเขต, (เข้าถึงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓), <http://veera147.wordpress.com>

ประเทศลาว และพระนางยังได้ขอร้องทางเขมรได้จัดส่งพระสงฆ์มาประกาศศาสนาแบบเถรวาท ซึ่งมีพระมหาปาสามานเจ้าเป็นประมุข เข้ามาเผยแผ่ในล้านช้าง

พระพุทธศาสนาจึงได้เผยแผ่มาสู่ประเทศลาว และได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากพระเจ้าฟ้างุ้ม เนื่องจากพระเจ้าฟ้างุ้มเคยได้รับอุปการะจากพระมหาปาสามานเถระเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ด้วย พระมหาปาสามานเถระและคณะได้เดินทางออกจากเมืองกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. ๑๙๐๒ ไปตามลำตบจนถึงเมืองแกพร้อมก็นำเอาพระพุทธรูปปางห้ามญาติ ชื่อ พระบาง และพระไตรปิฎกไปด้วยเพื่อที่จะถวายแก่พระเจ้าฟ้างุ้ม เมื่อคณะสงฆ์เดินทางมาถึงเวียงจันทน์ เจ้าเมืองจันทน์ได้นิมนต์พักสมโภชพระบางอยู่ ๓ ค่ำ ๓ วัน แล้วคณะสงฆ์ก็เดินทางต่อไปยังเวียงคำ อารามพระเถระไปในเมือง ประชาชนได้มาสมโภชพระบางกัน ๓ ค่ำ ๓ วัน ครั้นจะเดินทางต่างปรากฏว่าพระพุทธรูปไม่สามารถยกไปได้ จึงเสี่ยงทายว่าเทวดาอารักษ์คงปรารถนาจะให้พระบางอยู่ที่เวียงคำพระเถระและผู้ติดตาม ได้เดินทางไปยังเมืองเชียงทอง ครั้นถึงเชียงทอง ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าฟ้างุ้มและพระมเหสี พระเถระและคณะจึงได้เผยแผ่พุทธศาสนาในลาวจนเจริญรุ่งเรืองประดิษฐานมั่นคงสืบมา

รัชสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้มนั้นเต็มไปด้วยศึกสงคราม ทำให้ชาวลาวที่มีนิสัยรักสงบเกิดความเบื่อหน่าย จนในที่สุดพร้อมใจกันขับพระเจ้าฟ้างุ้มออกจากราชสมบัติ และอภิเษกพระราชโอรสทรงพระนามว่า “พญาสามแสนไท” ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และพระองค์ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทำให้มีการจัดระเบียบบ้านเมืองตามแบบแผนวิธีการที่ได้รับจากประเทศไทยเป็นอันมาก ในด้านการพระพุทธศาสนา พญาสามแสนไท ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เช่นทรงสร้างวัดมโนรมย์ วัดอุโบสถ หอสมุดโรงเรียนปริยัติธรรม เป็นต้น และทรงเจริญพระราชไมตรีกับทางกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนถึงกัมพูชา เวียดนาม ซึ่งถือได้ว่าในสมัยนี้เป็นสมัยแห่งการจัดสรรบ้านเมือง และการสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นอย่างมาก สมัยพระเจ้าวิสุทธิราชาธิปัต (พ.ศ. ๒๐๔๔-๒๐๖๓) บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ กษัตริย์ทรงเอาใจใส่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้สร้างวัดวาอารามต่าง ๆ เช่น สร้างวัดบรมมหาราชวังเวียงทอง วัดวิสุทธิราช เพื่ออัญเชิญพระบางจากเวียงคำมาประดิษฐานที่วัดนี้ ต่อมาทรงสร้างวัดโพธิ์สบ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระราชบิดาที่ได้สวรรคตไป ในรัชสมัยพระเจ้าโพธิสารราช (พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๐๙๐) พระองค์เป็นผู้เคร่งครัดทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งได้ทรงมีพระราชโองการให้พลเมืองเล็กน้อยถึงผู้สูงเสวย เลิกทรงเจ้าเข้าผีทั่วพระราชอาณาจักร ทรงให้หรือศาลหลวง ศาลเจ้าผีเสื้อเมืองทรงเมือง และให้หันมานับถือพระพุทธศาสนาแทน ทรงสร้างวัดสุวรรณเทวโลกแต่เนื่องจากประเพณีการนับถือผีนั้นมีมานานมาก และได้ฝังเข้าไปในจิตใจของประชาชนทั่วไป จึงยากที่จะเลิกอย่างเด็ดขาดได้

ครั้นต่อมาทางอาณาจักรล้านนาว่างกษัตริย์ปกครอง จึงได้อัญเชิญเจ้าไชยเชษฐา หรือ เชษฐวังโส พระโอรสของพระเจ้าโพธิสาร ไปครองนครล้านนา เมื่อปีพ.ศ. ๒๐๘๙ พระเจ้าโพธิสารเสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๐๙๐ ด้วยถูกช้างล้มทับขณะประพาสป่า ทรงกลับนครได้เพียง

๓ สัปดาหก็สวรรคต เมื่อสวรรคตแล้ว พระโอรสทั้งหลายต่างแย่งชิงราชสมบัติกัน อาณาจักรลาวได้แตกเป็น ๒ ฝ่าย คือ อาณาจักรฝ่ายเหนือ และฝ่ายใต้ พระเจ้าไชยเชษฐาแห่งล้านนาจึงยกทัพตีกรุงล้านช้าง และได้เชิญพระแก้วมรกตที่ประดิษฐานอยู่ที่วัดบุปผาราม เชียงใหม่ รวมทั้งพระพุทธรูปทองคำ (พระสิงค์) และพระแก้วขาวไปด้วย เมื่อเสด็จถึงล้านช้าง ทรงยึดราชสมบัติจากเจ้าครองนครทั้งสองได้ ด้วยความเกรงกลัวของเจ้าครองนครทั้งสอง จึงทรงครองนครทั้งสองซึ่งเรียกว่า กรุงศรีสัตนาคนหุต พระองค์จึงขึ้นครองราชสมบัติ นับเป็นมหाराชาองค์ที่ ๒ ของลาว ที่ทรงพระปรีชาสามารถ ทรงพระนามว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช” พระพุทธรูปทองคำในยุคของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช นับว่ามีความเจริญสูงสุด ทรงได้สร้างวัดสำคัญมากมาย ในกำแพงเมืองมีวัดอยู่ประมาณ ๑๒๐ วัด และยังได้สร้างวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกต ที่นำมาจากเมืองเชียงใหม่ ในยุคนี้นี้ได้มีการแต่งวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น สังสินชัย การเกิด พระลักพระราม เป็นต้น และยุคนี้นี้ราชอาณาจักรไทยได้มีความสัมพันธ์กับประเทศลาวอย่างแน่นแฟ้น ได้ร่วมมือกันเพื่อต่อสู้กับพม่า ได้สร้างเจดีย์ “พระธาตุศรีสองรัก” ในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เพื่อเป็นอนุสรณ์ แห่งความเป็นพี่เป็นน้องกัน ของสองอาณาจักร

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ทรงย้ายเมืองหลวงจากเมืองเชียงคำมาอยู่ที่เวียงจันทน์ ได้ประดิษฐานพระแก้วมรกต และพระแซกคำ (พระพุทธรูปทองคำ หรือพระสิงค์) ไว้ที่เวียงจันทน์ เรียกว่าเวียงจันทน์ล้านช้างส่วนพระบางประดิษฐานไว้ที่เมืองเชียงทอง จึงได้ชื่อว่าหลวงพระบางมาจนถึงบัดนี้ บางครั้งก็เรียกชื่อว่าล้านช้างหลวงพระบาง และได้สร้างวัดเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตขึ้นเป็นพิเศษ พระองค์ได้ทรงสร้างพระธาตุหลวง ซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมชั้นยอดเยี่ยมของลาวเมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๙ ซึ่งต่อมาได้ถูกพม่าปล้นจากญานทำลายเสียหายไปมาก นอกจากพระองค์จะได้ทรงสร้างพระธาตุ อื่น ๆ และพระพุทธรูปสำคัญ ๆ อีกมากมาย เช่น พระเจ้าองค์ดื้อ ที่เวียงจันทน์ พระเจ้าองค์ดื้อ ที่อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย พระเสริม พระสุก พระใส พระอินทร์แปลง พระองค์แสน ทรงสร้างวัดพระธาตุ ที่จังหวัดหนองคาย และพระธาตุที่จมน้ำโขงอยู่ พระธาตุบังพวน อำเภอมืองหนองคาย สร้างวัดศรีเมือง จังหวัดหนองคาย และพระประธานในโบสถ์ นามว่า พระไชยเชษฐา พระศรีโคตรบอง ที่แขวงคำม่วน พระธาตุอิงรังที่แขวงสุวรรณเขต (สุวรรณเขต) พระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนมเป็นต้น

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงประทับระครองนาราชอาณาจักรล้านช้างผ่านพ้นภัย การเป็นเมืองขึ้นของพม่าไปได้ ตลอดรัชสมัยของพระองค์ แม้ว่าในขณะนั้นอาณาจักรล้านนา (เสียแก่พม่า พ.ศ. ๒๑๐๑) และอาณาจักรศรีอยุธยา (เสียแก่พม่า พ.ศ. ๒๑๐๗) ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าแล้ว แต่หลังจากพระองค์สวรรคตในปี พ.ศ. ๒๑๑๔ พม่าถึง พ.ศ. ๒๑๑๗-๒๑๑๘ พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองได้ยกทัพมาตีลาวและได้รับชัยชนะ และทรงนำโอรสองค์เดียวของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งประสูติในปีที่สวรรคต ไว้เป็นตัวประกันที่หงสาวดีด้วย

ต่อจากนั้นมาหลายปีแผ่นดินลาวก็วนวายด้วยเรื่องราชสมบัติ จน พ.ศ. ๒๑๓๔ พระเถระเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ จึงได้ประชุมกันลงมติให้ส่งทูตไปเชิญเจ้าชายหน่อแก้วโกเมน ซึ่งเป็นตัวประกันอยู่ประเทศพม่ากลับมาครองราชย์ และในเวลานั้นพระเจ้าบุเรงนองสวรรคตลง พม่าเริ่มอ่อนแอลง และเจ้าหน่อแก้วโกเมนขึ้นครองราชย์สมบัติ พ.ศ. ๒๑๓๕ และประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นกับพม่าต่อไป

เจ้าหน่อแก้วโกเมนเป็นกษัตริย์ที่มีความปรีชาสามารถ และเข้มแข็ง สามารถปกครองให้ลาวสงบเรียบร้อยได้ ในสมัยนี้วัฒนธรรมรุ่งเรือง ศิลปกรรม ดนตรี ประติมากรรมต่าง ๆ เจริญแพร่หลาย หลังจากสิ้นรัชกาลพระเจ้าสุริยวงศา ใน พ.ศ. ๒๒๓๕ อาณาจักรลาวได้แตกเป็น ๒ อาณาจักร คือ เมืองหลวงพระบาง กับ เมืองเวียงจันทน์ ทั้ง ๒ อาณาจักร ต่างระแวงกัน และคอยหาโอกาสแย่งชิงอำนาจกัน จนถึงกับไปผูกมิตรกับต่างประเทศเพื่อกำจัดกันและกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งเข้ากับพม่า ฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทย หรือฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทย ฝ่ายหนึ่งเข้ากับญวน เป็นต้น จนในที่สุดเมื่อไทยสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเป็นมิตรกับหลวงพระบางถูกเอกราชจากพม่าได้แล้วก็ยกทัพมาตีเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นพันธมิตรของพม่าเข้ายึดครองได้ใน พ.ศ. ๒๓๒๑ และได้นำเอาพระแก้วมรกตไปยังอาณาจักรไทยด้วย อาณาจักรเวียงจันทน์ได้สลายตัวลงเป็นดินแดนของไทยใน พ.ศ. ๒๓๗๑ ส่วนอาณาจักรหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองออกสู่ไทยได้ส่งทูตไปมอบน้อม และมอบบรรณาการแก่เวียดนาม พ.ศ. ๒๓๗๔ กลายเป็นข้ออ้างของฝรั่งเศส ผู้เข้ายึดครองเวียดนามในสมัยต่อมา ที่จะเข้าครอบครองลาวต่อไป ด้วย อาณาจักรลาวได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสโดยลำดับ เริ่มแต่ พ.ศ. ๒๔๓๖ จนหมดสิ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๗ ลาวถูกฝรั่งเศสครอบครองอยู่ ๔๕ ปี จึงได้รับเอกราชกลับคืนโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๔๘๒ มีชื่อเป็นทางการว่า “พระราชอาณาจักรลาว”

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อประเทศลาว

๑. ด้านสังคม

พระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชาวลาว พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อของประชาชนลาว พิธีกรรมและวันสำคัญต่าง ๆ เช่น ประเพณีทำบุญธาตุหลวง เป็นประเพณีประจำชาติที่เชิดหน้าชูตาของประเทศลาว ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้เกิดมีศิลปกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนามากมาย ล้วนมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น ในชุมชนต่าง ๆ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของชุมชนในด้านให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ปัจจัยสี่แก่ประชาชน วัดได้เป็นศูนย์กลางการพบปะของชาวบ้านและทางราชการเป็นต้น

๒. ด้านการเมือง

พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างแยกไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นประเทศใด พุทธศาสนาในประเทศลาวนั้น เมื่อเสื่อมโทรมก็เนื่องจากได้รับการบีบคั้น ทำลายจากทางการเมือง เช่นในคราวที่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองประเทศลาว ได้ทำการปฏิวัติใหม่ ได้ทำลายล้างสถาบันสำคัญของประเทศ ได้แก่สถาบันศาสนา และสถาบันกษัตริย์ มีพระสงฆ์ถูกฆ่าตายจำนวนมากมาย บางส่วนต้องลี้ภัยออกมาเพื่อเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ และเมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ก็ได้รับการสนับสนุนจากทางการเมือง เช่นเดียวกัน ทั้งที่ปรากฏในอดีตและปัจจุบัน บทบาทของพุทธศาสนาในยุคคอมมิวนิสต์ครอบครอง ได้แก่การเอาพระสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมือง เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพเชื่อถือ โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์ขณะนั้นได้ให้พระสงฆ์เผยแพร่แนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ไปในขณะเทศน์บรรยาย ได้จัดให้มีการปาฐกถาในที่ต่าง ๆ โดยมีพระสงฆ์ร่วมอยู่ด้วยในการเผยแพร่แนวคิดคอมมิวนิสต์นั้น ถูกบังคับให้ประยุกต์คำสอนทางพุทธศาสนาเข้ากับคำสอนของคอมมิวนิสต์ พระสงฆ์หลายรูปจำเป็นต้องทำตาม บางรูปขัดขึ้นก็จะถูกฆ่าตายอย่างโหดเหี้ยม ในปัจจุบันนี้บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ พระพุทธศาสนาก็ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐเป็นอย่างดี มีการก่อตั้งสถาบันการศึกษาของสงฆ์ขึ้น เป็นวิทยาลัยสงฆ์ เช่นวิทยาลัยสงฆ์ประจำกรุงเวียงจันทน์ เป็นต้น

๓. ด้านเศรษฐกิจ

อิทธิพลพุทธศาสนาด้านเศรษฐกิจนั้น ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ความขยัน ประหยัด อุดม นั่น ดูจะไม่แตกต่างจากประเทศไทยนัก เพราะเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมประเพณีไม่แตกต่างกันนัก แต่ลักษณะของประเทศลาวปัจจุบันอยู่ในฐานะประเทศปิด ระบบเศรษฐกิจจึงเป็นการพึ่งพาตัวเองมากกว่าการพึ่งพาจากต่างประเทศ เศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นระบบเกษตรกรรม

๒.๒.๖ การปกครองคณะสงฆ์

คณะสงฆ์ลาวได้มีการจัดประชุมขึ้นที่นครหลวงเวียงจันทน์โดยที่ประชุมเห็นว่าพระพุทธศาสนาควรเดินเคียงคู่ไปกับอุดมการณ์สังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคและในที่ประชุมยังได้ให้สิทธิแก่ชายที่จะบวชเป็นพระภิกษุให้สามารถบวชนานเท่าใดก็ได้ตราบเท่าที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งก่อนหน้านี้การขออนุญาตบวชเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและมักจะไม่ได้รับการอนุญาตจากท้องถิ่น^{๓๖} สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพทางด้านศาสนาหลังยุคสงครามเย็น

^{๓๖} Grant Evan, **The Politic of Ritual and Remembrance Laos since 1975**, (Bangkok: O.S. Printing House, 1998), p.65.

นอกจากนี้การประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้กำหนดแนวทางด้านศาสนาไว้ดังนี้^{๓๗}

๑. สืบต่อปฏิบัตินโยบายอันถูกต้องของพรรคและรัฐต่อศาสนา เคารพสิทธิเสรีภาพในการเชื่อถือและไม่เชื่อถือศาสนาของพลเมืองเคารพความเสมอภาคของศาสนาต่างๆ และส่งเสริมให้ศาสนาต่างๆ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาได้มีอิสระในการนับถือปฏิบัติ มีส่วนในการอบรมสั่งสอน อุบาสก อุบาสิกาให้เป็นพลเมืองดี

๒. รัฐจะสืบต่อและร่วมมือกับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ปรับปรุงและขยายระบบโรงเรียนสงฆ์ เพิ่มคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นโดยมีทั้งเนื้อหาทางธรรมและทางโลก

๓. สนับสนุนให้พระสงฆ์ สามเณร และนักบวชทั้งหลาย ให้มีส่วนในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ และภารกิจของบ้านเมือง

การกำหนดแนวทางด้านศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงนโยบายผ่อนปรนทางศาสนาของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาให้มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายของรัฐบาล แต่ถึงอย่างไรการให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ดังกล่าวของรัฐบาลก็ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลลาว ที่จะให้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการควบคุมประชาชนให้อยู่ในระบบสังคมนิยมแบบลาวได้ จะเห็นได้จากการที่รัฐบาลสนับสนุนให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และภารกิจของบ้านเมือง อีกทั้งการให้การสนับสนุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ในระดับต่างๆ ด้วยเพราะรัฐบาลเล็งเห็นว่าสถาบันสงฆ์นั้นมีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชนชาวลาวเป็นอย่างมาก

ดังนั้นการผ่อนปรนความเข้มงวดทางด้านศาสนาดังกล่าว ยังส่งผลต่อหน้าที่ของพระสงฆ์ด้วย โดยพระสงฆ์ลาวมีหน้าที่เพิ่มขึ้นชัดเจนและได้รับการยอมรับจากรัฐบาลอย่างเปิดเผยมากกว่าช่วงทศวรรษ ๑๙๗๐ เห็นได้จากการที่พระสงฆ์เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแผ่ศีลธรรม การปฏิบัติศาสนพิธีที่มีมากขึ้น รวมถึงการสั่งสอนให้ชนเผ่าละทิ้งความเชื่อที่มลาย ซึ่งในทศวรรษที่ ๑๙๗๐ รัฐบาลจะไม่ได้พูดถึงเรื่องนี้การที่รัฐบาลลาวยอมรับบทบาทของพระสงฆ์มากขึ้นส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากฐานอำนาจของรัฐบาลลาวมั่นคงขึ้นกว่าช่วงแรกของการปกครองประเทศ ดังนั้นนโยบายในการจำกัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเอาใจชนเผ่าที่นับถือผีจึงมีน้อยลงไป และปรับเปลี่ยนเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่กลุ่มชนเผ่าแทน

^{๓๗} กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์ลาว (ดึกดำบรรพ์-ปัจจุบัน) (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๔๖.

หน้าที่ของพระสงฆ์และสามเณรตามที่ระบุในบัญญัติการปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ระบุไว้ว่าพระสงฆ์สามเณรมีหน้าที่ ๘ ข้อดังนี้^{๓๔}

๑. ปกปักษ์รักษาพระพุทธศาสนาและคุ้มครองพระสงฆ์สามเณร เรียบสวด เรียบเทศน์ เรียบธรรมวินัยและค้นคว้าคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรับปรุงแก้ไขประเพณีอันมกมายไร้เหตุผล ต้องรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณีอันดีงามมีประโยชน์แก่สังคมอย่างแท้จริง

๒. มีส่วนในการปกป้องรักษาสังคมและเทศนาสั่งสอนญาติโยมลาวบรรดาเผ่าให้ละทิ้งความมกมาย การเที่ยวกินอย่างฟุ่มเฟือย อบายมุข เพื่อให้สังคมมีความบริสุทธิ์ปลอดภัย น่าอยู่ มีความเสมอภาคกันในการปฏิบัติศีลธรรม และระเบียบกฎหมาย

๓. การศึกษาของสงฆ์ต้องทำให้ลดการไม่รู้หนังสือ บำรุงวัฒนธรรม ยกกระดับความรู้ความสามารถให้แก่พระสงฆ์สามเณรและญาติโยมลาวบรรดาเผ่าให้สูงขึ้นโดยไม่หยุดยั้งพร้อมกันนั้นต้องปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์ให้มีคุณภาพทั้งวิชาทางธรรมทางโลกให้เท่าเทียมกัน และเอาใจใส่ให้นำเอาวิชาชีพแขนงที่มีประโยชน์รับใช้สังคมได้ดีเข้าในโรงเรียนสงฆ์

๔. งานเผยแผ่ศีลธรรมและฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานตั้งหน้าปรับปรุงการเผยแผ่ศีลธรรมในหลายรูปแบบ การเทศนาตามหนังสือใบลาน ปากเปล่า หรือปาฐกถาประจำที่ หรือเคลื่อนที่ให้สอดคล้องกับระดับของญาติโยม สืบต่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ และฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานตามเป้าหมายอย่างกว้างขวางและสืบต่อการอบรมอย่างเป็นระบบถูกต้องตามหลักศีลธรรม และจิตวิทยา ฝึกการปฏิบัติศาสนพิธี สังฆกรรมพร้อมกันนั้นก็ปรับปรุงพิธีกรรมที่ขัดกับหลักพุทธศาสนาให้สมเหตุสมผล

๕. งานโบราณวัตถุ ปุชนียสถาน การปฏิสังขรณ์และการก่อสร้าง เอาใจใส่สร้างระเบียบคุ้มครองโบราณสถานและปุชนียวัตถุที่มีค่า โดยขึ้นบัญชีชัดเจนและแบ่งปันความรับผิดชอบระหว่าง อพส. และแขวงวัฒนธรรม เพื่อคุ้มครองสิ่งเหล่านี้ให้ดีปราศจากการสูญเสียนส่วนวัด กุฏิ หรือสังฆารัมภ์ที่ก่อสร้างใหม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบสงฆ์หรือสังฆบัญญัติควรหลีกเลี่ยงตามเจตนาส่วนบุคคล

๖. ด้านสาธารณสุข ให้ร่วมกันค้นคว้าตำรายาและนำออกมาใช้ ประมัตถยาพื้นบ้าน ผสมกับยาหลวง เพื่อใช้รักษาอย่างมีคุณภาพและช่วยแนะนำเผยแผ่การป้องกันโรคภัยการรักษาอนามัย พร้อมกันนั้นเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมให้ดี เพื่อต้านภัยน้ำท่วมและแห้งแล้ง

๗. งานด้านเศรษฐกิจ ให้ใช้ที่ดินวัดเช่นวัดร้าง ธรณีสงฆ์ที่พรรครู้จักดี ให้นำไปปลูกพืชกินใบ กินผลประเภทล้มลุก หรือยืนต้น เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจรักษาแม่น้ำลำคลองอันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น่านาชนิด และรักษชาตินานาชาติ

^{๓๔} ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว, (เวียงจันทน์: ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๖-๘.

๘. ตั้งหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ธรรมนูญการปกครองสงฆ์ สังฆบัญญัติทุกมติ สั่งสอนของเบื้องบน ระเบียบสงฆ์และกฎหมาย ตลอดจนโครงการดำเนินงานของ อพส. เป็นประจำอย่างเคร่งครัด

ตัวอย่างของการเข้าร่วมของพระสงฆ์และสามเณรลาวในการเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวได้แก่ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในโครงการ “ปกปักรักษาหนังสือโบราณลาว” โดยเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และมีกำหนดสิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การ UNESCO โดยรวบรวมหนังสือโบราณลาวเก่าที่ชำรุด เสียหายจากสงครามและที่อยู่ตามวัดต่างๆ มาเก็บรักษาเพื่อใช้ศึกษาต่อไปในอนาคต^{๓๙}

โครงสร้างการจัดตั้งของพระสงฆ์ตามธรรมนูญการปกครองสงฆ์ลาว พ.ศ.๒๕๔๑ ได้มีองค์การเป็นของตนเองมีชื่อว่า “องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว” มีพระมหา ดร.วิจิตร สิงหาราช เป็นประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว โดยมีเครือข่ายการปกครองเป็นเอกภาพ ตั้งแต่ระดับศูนย์กลางจนถึงระดับท้องถิ่น และบริหารงานด้วยธรรมนูญการปกครองสงฆ์ลาว การปกครองสงฆ์ลาวแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอนคือ^{๔๐}

๑. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวขั้นศูนย์กลาง
๒. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวขั้นแขวง กำแพงนครและเขตพิเศษ
๓. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวขั้นเมือง เทศบาลเมือง
๔. องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวขั้นวัด

ในองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแต่ละขั้นประกอบไปด้วยคณะผู้แทนตามจำนวนลดหลั่นกันไป เช่น องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ขั้นศูนย์กลางประกอบไปด้วย ผู้แทนคณะสงฆ์ทั่วประเทศอย่างน้อย ๓๐ รูป แต่ไม่เกิน ๕๓ รูป ซึ่งประกอบไปด้วยคณะสงฆ์อยู่ประจำ ๑๑ รูป ประกอบไปด้วยประธาน ๑ รูป และรองประธาน ๔ รูป ส่วนที่เหลือถือว่าเป็นคณะผู้แทนสงฆ์

๒.๒.๗ การศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์ลาวเป็นสถานศึกษาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณร ได้จัดตั้งขึ้นมาตามความประสงค์ของพระสังฆาธิการเพื่อปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมลาวในสมัยใหม่ ถ้าหากไม่มีการปรับปรุงและขยายการศึกษาสงฆ์ในเวลานี้ นับวันจะทำให้การศึกษาถดถอยไม่ก้าวหน้าลงเรื่อยๆ และการศึกษาในระยะผ่านมานี้ ก็ได้ช่วยประเทศในด้านการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้แก่สังคมและประเทศชาติเป็นอย่างดี ส่วนการ

^{๓๙}โครงการ ปกปักรักษาหนังสือโบราณลาว: ความร่วมมือลาว-เยอรมัน, (นครหลวงเวียงจันทน์, ๒๕๓๕), หน้า ๑-๓.

^{๔๐}พลับพลึง คงชนะ และชลวิทย์ เจียรจิตต์ บรรณาธิการ, พุทธศาสนา: มรดกทางวัฒนธรรมกัมพูชา ลาว และไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษาและภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๘-๔๙.

ปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์ครั้งสุดท้ายนี้ได้ดำเนินไปตามความถูกต้อง และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลลาวพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองด้านคือ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาและด้านวิชาการทางโลก พร้อมทั้งสามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีให้สมดุลกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจพระพุทธศาสนาและเข้าใจสภาพสังคมเพราะช่วงระยะที่ผ่านมาการศึกษาจะเน้นหนักศึกษาเฉพาะวิชาทางโลกมากเกินไป ซึ่งเป็นการมองข้ามของดีที่เรามีอยู่นั้นคือความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพราะพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะอยู่ในจิตใจของพุทธบริษัทและเข้าถึงสังคมได้นั้น พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำในการส่งเสริมและเผยแผ่ไปสู่สังคมให้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนอาศัยสถาบันการศึกษาที่ดีมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับความเรียกร้องต้องการของสภาพสังคม เพื่อสร้างพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งวิชาและจรรยา มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องอันจะเป็นกำลังสำคัญในการตอบสนองงานของสถาบันพระพุทธศาสนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

วิทยาลัยสงฆ์เป็นศูนย์กลางของการศึกษาของพระสงฆ์ลาวที่นำเอาพระสงฆ์จากทุกภูมิภาคให้มีโอกาสได้ศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ที่ไม่ขัดต่อสมณะวิสัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เมื่อจบการศึกษาแล้วพระสงฆ์เหล่านี้ก็จะกลับไปยังภูมิลำเนาของตนเองเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาการศึกษาให้แก่โรงเรียนสงฆ์ในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ และจังหวัดตามชนบทต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นเพราะการศึกษายังมีหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศที่การศึกษาเข้าไม่ถึงเลย

ตามมติของประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ของศูนย์กลางพรรคได้ประกาศไว้ว่าพรรคและรัฐบาลจะร่วมกับพุทธศาสนิกชนทั้งหลายสืบต่อปรับปรุงและขยายระบบโรงเรียนสงฆ์ เพื่อยกระดับคุณภาพของการศึกษาสงฆ์ให้ดีขึ้น โดยมีเนื้อหาและหลักสูตรการเรียนการสอนมีทั้งทางธรรมและทางโลกเคียงคู่กันไปพร้อมกันนั้นก็สืบต่อสร้างเงื่อนไขที่อำนวยความสะดวกให้แก่พระสงฆ์สามเณรและนักบวชทั้งหลายได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและสร้างสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในภารกิจการพัฒนาบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าเมื่อเห็นความสำคัญนโยบายของรัฐบาลแล้วทางคณะสงฆ์จึงได้ตอบสนองนโยบาย และเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้วิทยาลัยสงฆ์องค์ดีเป็นสถาบันการศึกษาหลักในการศึกษาวิจัยด้านพระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถาบันค้นคว้าวิจัยด้านภาษาลาวและวรรณคดีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นจุดเด่นของการศึกษาสงฆ์ลาวอยู่แล้ว ฉะนั้นทางคณะสงฆ์จึงมองเห็นการณ์ไกลอนาคตทางการศึกษาจึงได้ดำเนินหลักสูตรการเรียนจนมาถึงปัจจุบันนี้โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการดังนี้^{๔๑}

^{๔๑}วิทยาลัยสงฆ์, คู่มือสำหรับผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์, (นครหลวงเวียงจันทน์ : วิทยาลัยสงฆ์องค์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๙.

วิสัยทัศน์

ทางวิทยาลัยสงฆ์ได้มุ่งพัฒนาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของคณะสงฆ์ คำนึงว่าวิจัยวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่างๆ มีความเป็นผู้นำทางด้านจิตใจและปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่คิด มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศรัทธาที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นครูพระ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความรู้ไปสู่ระดับท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อกระจายการศึกษาสงฆ์ให้กว้างขวางและทั่วถึง

พันธกิจ

วิทยาลัยสงฆ์เร่งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์โดยได้เน้นพัฒนาบุคลากรครูเพื่อจะส่งเสริมการศึกษาสงฆ์ให้กระจายออกไปทั่วทุกภูมิภาค โดยส่งเสริมให้วิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบสนองงานทางคณะสงฆ์ สังคมและเพื่อเป็นการสร้างสถาบันในการสร้างปัญญาพัฒนาคน ฝึกฝนคุณธรรม

วัตถุประสงค์หรือแผนการของวิทยาลัยสงฆ์

๑. เพื่อสร้างเสริมพระสงฆ์สามเณรได้ศึกษาค้นคว้าให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และเพื่อส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม และเผยแผ่พุทธธรรมให้แก่ประชาชน

๒. เพื่อเสริมสร้างให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้วิชาการทางพระพุทธศาสนาแล้วยังสนับสนุนให้พระนักศึกษาได้เรียนรู้วิชาการด้านสังคมที่ไม่ขัดกับสมณะวิสัย เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปช่วยพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม

๓. เพื่อให้โอกาสพระสงฆ์สามเณรให้มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการทางพระพุทธศาสนา วิชาการแขนงต่างๆ ให้สูงขึ้นเรื่อยๆ

๔. เพื่อให้แหล่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้แก่การศึกษาสงฆ์เพื่อจะได้เป็นกำลังพัฒนาชาติและพระศาสนาสืบไป

๕. เพื่อส่งเสริมพระสงฆ์สามเณรเป็นผู้นำที่มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส และเป็นผู้นำทางด้านจิตใจในการพัฒนาสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติให้มากขึ้นอย่างเช่นในอดีต

๖. เพื่อสนับสนุนให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยและมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

แผนการดำเนินงานการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์^{๔๒}

ตามเอกสารโครงสร้างการบริหารการศึกษาสงฆ์และตามการค้นคว้าของคณะกรรมการปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์นั้น วิทยาลัยสงฆ์มีนโยบายและแผนการในการจัดการเรียน การสอนที่เร่งด่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วิทยาลัยสงฆ์ได้ตั้งไว้ดังนี้

๑. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภายในวิทยาลัยสงฆ์
๒. พัฒนาเอกสาร ตำราเรียนและกระบวนการเรียนการสอนให้มีระบบมากขึ้น
๓. อบรมครูอาจารย์เพื่อแนะนำหลักสูตรและวิธีการสอนสมัยใหม่
๔. สอบคัดเลือกเณรนักเรียนจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยสงฆ์
๕. สร้างข้อกำหนด กฎระเบียบต่าง ๆ ภายในวิทยาลัยสงฆ์
๖. จัดทำแผนงบประมาณและโครงการพัฒนาเอกสารการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์
๗. สรรหาครูอาจารย์ให้ครบตามจำนวนที่ต้องการและครบวิชาและฝึกอบบรมครูอาจารย์ในวิทยาลัยสงฆ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐานและไม่เข้าใจเนื้อหาหลักสูตร
๘. ตั้งโครงการค้นคว้า ฝึกอบบรมและเผยแผ่พุทธธรรมให้กว้างขวางมากขึ้น
๙. สร้างโครงการค้นคว้าและเผยแผ่ความรู้ด้านพุทธศาสนา อักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วรรณคดีและวัฒนธรรมลาวให้กว้างขวาง
๑๐. ส่งเสริมครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ไปทัศนศึกษา และรับการฝึกอบบรมตามเงื่อนไขที่เหมาะสม

มาตรการ

๑. เร่งส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรให้มีความรู้ความสามารถสูงในด้านพระพุทธศาสนา อักษรศาสตร์ วรรณคดี ครุศาสตร์ และวิชาการที่จำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและตามนโยบายของพรรคและรัฐบาล
๒. เร่งส่งเสริมศึกษาอบรมให้แก่พระสงฆ์ให้รู้แยกแยะ และวิจัยหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงและลึกซึ้งเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม
๓. เร่งเสริมสร้างและฝึกอบบรมพระสงฆ์สามเณรให้มีจิตใจรักชาติ มีศีลธรรมอันสูงส่ง เพื่อบำเพ็ญตนอุทิศช่วยเหลือสังคม ด้วยการระดมชนช่วยประชาชนให้เกิดความขยัน มีความสุจริตรักความเป็นธรรมเป็นตัวของตัวเองพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองเป็นสำคัญ

ระบบการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์

วิทยาลัยสงฆ์ได้จัดระบบการเรียนการสอนในระดับอนุปริญาตรีในระยะเวลาที่ผ่านมาใช้เวลาเรียน ๔ ปีซึ่งมีปีเตรียม ๑ ปีแต่เพิ่งมาปฏิรูประบบการเรียนการสอนใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยใช้ระยะเวลาเรียนสั้นลงเพียง ๓ ปีโดยการตัดปีเตรียมออกพร้อมทั้งปรับปรุงระบบการเรียน

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

การสอนและปรับปรุงหลักสูตรใหม่แล้วเพิ่มอีก ๒ สาขาเข้ามาใหม่คือ สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและสาขาวิทยาศาสตร์สังคม ซึ่งเป็นหลักสูตรสายครูโดยตรงรวมทั้งหมดยังมี ๕ สาขา คือ สาขาพุทธศาสนา สาขาครุศาสตร์ สาขาอักษรศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและสาขาวิทยาศาสตร์สังคม

๑. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของสถาบันการศึกษาสงฆ์ลาว

วิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง เมืองจันทบุรี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นสถาบันชั้นสูงแห่งแรกทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ที่มีการพัฒนาปรับปรุงระบบการศึกษามาอย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะมีการหยุดชะงักในบางช่วงบางเวลาตามสถานการณ์บ้านเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ตาม แต่สถาบันแห่งนี้ก็พยายามรักษาและยังคงเคียงคู่กับสังคมลาวและยังคงเป็นศูนย์กลางการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรจากทั่วประเทศจนถึงปัจจุบันนี้วิทยาลัยสงฆ์มีประวัติการก่อตั้งและพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานตามลำดับดังนี้

นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้นำเข้ามาเผยแผ่และประดิษฐานอยู่ในประเทศลาวครั้งล่าสุดในศตวรรษที่ ๑๔ ภายใต้การอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้มมหาราช พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลและบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนลาว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากสอนคนให้มีความสามัคคี ความรักช่วยเหลือเกื้อกูลและความเมตตากรุณาต่อกันอันเป็นสายใยแห่งความรักแล้วยังสอนให้คนในสังคมเป็นคนดีมีศีลธรรมและพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ด้วยเนื่องจากคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนามีคุณประโยชน์ต่อสังคมดังกล่าวพระองค์จึงถือเอาพระพุทธศาสนาหรือคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการวางระเบียบกฎหมายและระบอบการปกครองในสมัยเริ่มต้นของอาณาจักรล้านช้าง นอกจากการจัดระเบียบการปกครองบ้านเมืองให้เป็นระบบและมั่นคงแล้วพระเจ้าฟ้างุ้มยังได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนลาวเผ่าต่างๆ สถานที่ไหนมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสถานที่แห่งนั้นก็มักมีวัดมีพระสงฆ์ สถานที่ไหนมีพระสงฆ์สถานที่แห่งนั้นก็มีการสูตร การเรียน การเขียน และการอ่าน จนเป็นคำพูดติดปากของคนในสังคมว่า บวชเรียนเขียนอ่าน ซึ่งหมายความว่าถึงมีการบวชก็มีการเรียน มีเขียนก็มีอ่านเป็นสิ่งเคียงคู่กัน ด้วยเหตุนี้เองวัดจึงเป็นศูนย์หรือจุดเริ่มต้นของการศึกษาของชาติ เป็นสถานที่ฝึกฝนพัฒนาตนให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถในศิลปะ วิทยาการต่างๆ เช่น ภาษาศาสตร์ วรรณคดี เนติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์และอื่นๆ ลูกหลานคนลาว นับตั้งแต่ระดับพระมหากษัตริย์จนถึงระดับประชาชนหรือสามัญชนทั่วไปนิยมกันบวชเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อศึกษาเล่าเรียนวิทยาการแขนงต่างๆ การศึกษาสงฆ์ได้ดำเนินการมาเป็นเวลาหลายศตวรรษเด่นที่สุดเป็นช่วงในระยาศตวรรษที่ ๑๕-๑๗ ในระยะนี้มีวรรณกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วิศวกรรมและศิลปกรรมต่างๆ เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นผลผลิตของการศึกษาสงฆ์ในสมัยก่อนที่ได้วางรากฐานให้แก่สังคมไว้เป็นอย่างดี

ต่อมาในสมัยลาวตกเป็นอาณานิคมของพวกล่าเมืองขึ้นต่างชาติ พวกล่าอาณานิคมได้พยายามทำลายพื้นฐานมรดกทางวัฒนธรรมแต่ก็ไม่สามารถทำลายและขนเอาไปได้หมด ดังนั้นมรดกทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะด้านวรรณกรรมและสิ่งอื่นๆ ยังคงเหลือไว้ให้ลูกหลานคนลาวได้รู้ได้เห็น และได้เรียนรู้จนถึงทุกวันนี้ ในสมัยพวกล่าเมืองขึ้นได้นำเอาการศึกษาของเขามาเผยแพร่และวางระบบการศึกษาในประเทศลาว พวกล่าเมืองขึ้นพยายามจำกัดการศึกษาของพระสงฆ์ซึ่งเป็นการศึกษาแบบประเพณีคือการศึกษาแบบสืบทอดจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง การกระทำเช่นนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะทำให้คนลาวหลงลืมประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมพื้นฐานของตนเองที่ละก้าว

ด้วยความรักชาติ รักภาษาและวัฒนธรรมของตนที่เคยได้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนวัดมาก่อน จึงเกิดมีประชาชนลาวผู้ที่รักชาติ รักภาษาและวัฒนธรรมจำนวนหนึ่งซึ่งนำโดยสมเด็จพระราชาได้ตั้งพุทธบัณฑิตสภาจันทบุรีในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ สภานี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อฟื้นฟูภาษาลาว ภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่ขยายศัพท์ภาษาลาวและวรรณคดีลาว ดังนั้นจึงมีการก่อตั้งโรงเรียนบาลีหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นมาใหม่ เพื่อต้องการฟื้นฟูการศึกษาของพระสงฆ์โดยเฉพาะก็คือพระพุทธศาสนานั้นเอง นับแต่นั้นมาโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้แผ่ขยายไปทั่วประเทศการเล่าเรียนพระปริยัติธรรมที่เป็นไปอยู่ในเวลานั้น สามารถสร้างบุคลากรให้แก่พระพุทธศาสนาและกลายเป็นกำลังที่สำคัญให้แก่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม^{๔๓}

ในระยะต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๖๘ สมเด็จพระหลักคำแก้ว อุเทนศักดิ์ องค์กรสังฆนายก และสมเด็จพระราชมหาลาภราชได้นำเอาแสงสว่างคือการศึกษาสงฆ์มาสู่วงการพระสงฆ์ลาวเป็นครั้งแรกและได้สร้างตั้งโรงเรียนสงฆ์ขึ้นในที่นั่นเอง โดยตั้งชื่อว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้รับการอุปถัมภ์ขึ้นโดยตรงจากพุทธบัณฑิตสภาจันทบุรี การศึกษาสงฆ์ในระยะนั้นได้อนุญาตให้เรียนได้เพียงแต่วิชาทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น เช่นแผนกธรรมแผนกบาลี วินัย พุทธประวัติ หนังสือธรรม (หนังสือใบลาน) ภาษาลาวและหนังสือขอมและคณิตศาสตร์ด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ โรงเรียนพระปริยัติธรรมก็ได้มีการปฏิรูปใหม่ โดยได้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาสงฆ์ให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในสมัยนั้นจึงได้เปลี่ยนเป็น “โรงเรียนบาลีชั้นสูง” โดยได้รับการอุปถัมภ์และขึ้นกับกระทรวงธรรมการซึ่งมีระบบการศึกษา ๔ ปีและรับเอาพระสงฆ์สามเณรที่มีเรียนจบระดับชั้นมัธยมเข้าศึกษาต่อ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ โรงเรียนบาลีชั้นสูงก็ได้มีการปฏิรูปปรับปรุงหลักสูตรใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางนโยบายการศึกษาในช่วงระยะสมัยนั้น โดยได้ยกฐานะของโรงเรียนขึ้นอีกเป็น “สถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา” โดยการอุปถัมภ์และขึ้นกับกรมอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาในระยะนี้ได้เปิดกว้างมากขึ้นมีการร่วมมือกับต่างประเทศซึ่งมีอาจารย์มาสอนประจำมีหลายประเทศด้วยกันคือ อาจารย์คนฝรั่งเศส ๑ ท่าน อาจารย์คนอังกฤษ

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.

๑ ท่าน อาจารย์คนอินเดีย ๑ ท่านและอาจารย์จากประเทศไทย ๒ ท่าน โดยมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นพร้อมทั้งได้เปิดหลักสูตรสมัยใหม่ขึ้นมาอีกเช่น ด้านครุศาสตร์ ปรัชญาตะวันตก ปรัชญาอินเดียและศาสนาเปรียบเทียบ นักศึกษาที่จบจากสถาบันนี้ก็มีวิทยฐานะเทียบเท่ากับสถาบันอื่นๆ ของรัฐบาล

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อประเทศได้รับเอกราชจากการเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสแล้วจึงได้สถาปนาเป็น สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ แล้วสถาบันการศึกษาพุทธศาสนาแห่งนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปใหม่อีกครั้ง ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อสถาบันการศึกษาพุทธศาสนาเป็น โรงเรียนสร้างครูชั้นกลาง โดยขึ้นกับกรมก่อสร้างและบำรุงครู กระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาในขณะนี้ได้เรียนทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาการสมัยใหม่ควบคู่กันไปในช่วงของบ้านเมืองกำลังได้รับเอกราชใหม่ๆ นั้นประเทศได้เน้นนโยบายเพื่อที่จะขยายการศึกษาให้ทั่วถึงสร้างสถาบันทางการศึกษาขึ้นมาเป็นจำนวนมากสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ สิ่งสำคัญที่ทางพรรคและรัฐบาลในช่วงได้รับเอกราชใหม่ๆ นั้นได้สร้างสถาบันผลิตครูอาจารย์เป็นจำนวนมากก็เพื่อที่จะผลิตครูอาจารย์เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมบุคลากรที่จะเป็นครูอาจารย์สอนในโรงเรียนทั่วประเทศ การจะสร้างโรงเรียนก็ต้องมีครู มีบุคลากรทางการศึกษา ฉะนั้นทางคณะสงฆ์จึงได้สร้างสถาบันทางการศึกษาขึ้นมาเพื่อตอบสนองความจำเป็นและเจตนารมณ์ของรัฐบาลในช่วงเวลานั้น เพื่อต้องการผลิตครูพระเพื่อจะขยายการศึกษาของทางคณะสงฆ์ไปยังระดับท้องถิ่นเช่น ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ โรงเรียนสร้างครูชั้นต้นและชั้นกลางก็ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ จนถึงท้ายปี พ.ศ. ๒๕๓๙ สามารถผลิตครูพระได้ ๑๘ รุ่น รวมจำนวนนักศึกษาที่จบจากโรงเรียนสร้างครูชั้นกลางได้จำนวนทั้งหมด ๑,๕๔๗ รูป จำนวนพระสงฆ์ที่จบถูกบรรจุโยกย้ายออกไปเป็นครูตามสถาบันสงฆ์ต่างๆ ทั่วประเทศ ส่วนใหญ่แล้วไปเป็นครูอาจารย์ในระดับมัธยม ซึ่งเป็นการวางรากฐานให้แก่การศึกษาของทางคณะสงฆ์จนถึงปัจจุบันนี้

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ โรงเรียนสร้างครูชั้นต้นและชั้นกลางได้ปฏิรูปมาเป็นวิทยาลัยสงฆ์เมื่อรัฐบาลมีนโยบาย และให้ความสำคัญกับการศึกษาสงฆ์ที่เป็นภาคส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องการอยากเห็นโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างบุคลากรในการพัฒนาประเทศ เมื่อทางคณะสงฆ์ได้มองการณ์ไกลของพระพุทธศาสนาและเพื่อตอบสนองนโยบายของพรรคและรัฐ จึงมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาค้นคว้าร่างหลักสูตรใหม่ เพื่อวางแผนที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนสร้างครูชั้นกลางมาเป็นวิทยาลัยสงฆ์ ทางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวชื่อว่า “คณะกรรมการค้นคว้าการปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์” ขึ้นโดยเสนอไปยังกรมก่อสร้างและบำรุงครู กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้ข้อตกลงเห็นดีจากทางกระทรวงศึกษาธิการแล้วจึงได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการค้นคว้าปรับปรุงระบบการศึกษาดังกล่าวตามมติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการตามมติ

ข้อตกลงเลขที่ ๔๔๙/ส.ส. ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๘ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการค้นคว้า การปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์จากสร้างครูชั้นกลางมาเป็นวิทยาลัยสงฆ์ที่ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานหลักๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาสงฆ์ดังนี้

- ๑) คณะองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว
- ๒) กรมก่อสร้างและบำรุงครู กระทรวงศึกษาธิการ
- ๓) ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ
- ๔) คณะบริหารโรงเรียนสร้างครูสงฆ์ขั้นต้นและชั้นกลางและภาคส่วนต่างๆ

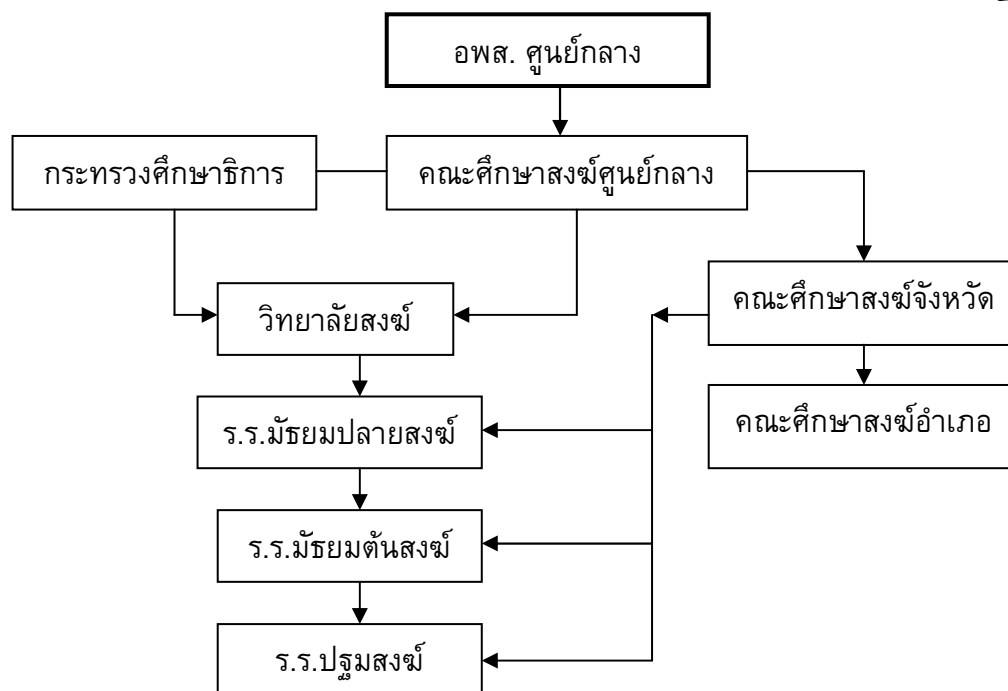
เมื่อตั้งคณะกรรมการค้นคว้าการปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์เรียบร้อยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการค้นคว้าปรับปรุงระบบ การศึกษาสงฆ์ดำเนินการสร้างโครงสร้างหลักสูตร วางระบบโครงสร้างการบริหารและระบบ กฎเกณฑ์ต่างๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเสนอทางกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขออนุมัติลงนามให้ วิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัยของทางคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการ

วิทยาลัยสงฆ์ได้ตั้งขึ้นมามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ ลาวที่มาจากทุกภูมิภาคของประเทศ และมีภาระหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษาของทางคณะสงฆ์ ดังปรากฏในมาตรา ๓ ขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวว่าด้วยการก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์เลขที่ ๑๑๐ พสส./๒๕๓๙ ดังนี้^{๔๔}

๑. เพื่อผลิตครูอาจารย์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
 ๒. เป็นสถาบันการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาและ เพื่อตอบสนองงานสังคมและประเทศชาติ
 ๓. เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยทางพระพุทธศาสนาอักษรศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ
- ๒. การบริหารงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันการศึกษา สงฆ์ลาว**

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลที่รับผิดชอบในการดูแลและ อุปถัมภ์การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวโดยกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการบางส่วนไปให้แก่ องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว โดยมอบหมายให้ (สำนักงาน) คณะศึกษาสงฆ์ศูนย์กลางมี หน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ทั่วประเทศให้เป็นระบบระเบียบ มากขึ้นไม่กระจัดกระจายอย่างเช่นในอดีตและเพื่อให้การบริหารจัดการการศึกษาสงฆ์มีความ คล่องตัวมากขึ้น

^{๔๔} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อตกลงว่าด้วยการก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์, (นครหลวง เวียงจันทน์: องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ๒๕๓๙), หน้า ๑-๓.

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงระบบการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

ตามดำรัสของนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการศึกษาสงฆ์ ฉบับลงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้พูดถึงรายละเอียดของศึกษาสงฆ์และหน่วยงานที่จะมาดูแลรับผิดชอบการศึกษาสงฆ์ เพื่อให้การศึกษาสงฆ์ในทุกๆ ระดับดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยได้กำหนดภาระหน้าที่ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ซึ่งได้แบ่งออกหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่เข้ามาดูแลในการบำรุงช่วยเหลือเรื่องการศึกษาสงฆ์ในการดำเนินงานการศึกษาซึ่งมีหน้าที่หลักๆ ๔ อย่างคือ

๑) ช่วยสร้างหลักสูตร สร้างตำราเรียน ด้านบริหารจัดการ ติดตามประเมินผล รับรองวุฒิทางการศึกษาและรับรองสถาบันทางการศึกษาต่างๆ

๒) ส่งครูอาจารย์ไปเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์บรรยายพิเศษในระดับมัธยมปลายและวิทยาลัยสงฆ์ พร้อมทั้งส่งพนักงานบางตำแหน่งไปช่วยงานที่ทางคณะสงฆ์มีความจำเป็นและต้องการ

๓) ให้การอุปถัมภ์งบประมาณ ในเรื่องนิตยภัต (เงินเดือน) ให้ครูสอนหรืออาจารย์นับแต่ชั้นมัธยมขึ้นมา ชื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พาหนะที่จำเป็นในการศึกษา ปรับปรุงอาคารสถานที่ ช่วยก่อสร้างโรงเรียนมัธยมตอนปลายและวิทยาลัยสงฆ์ สนับสนุนเงินทุน สวัสดิการให้แก่นักเรียนมัธยมตอนปลายและวิทยาลัยสงฆ์ในกรณีที่มีความจำเป็น

๔) ส่งเสริมให้พระนักศึกษาและพนักงานของโรงเรียนสงฆ์ได้มีโอกาสได้ศึกษาอบรมทั้งภายในและต่างประเทศ

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว มีหน้าที่ต่อการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ดังนี้

๑) มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารการศึกษาสงฆ์ มีหน้าที่แต่งตั้งและให้การดูแลช่วยเหลืออาจารย์ที่เป็นพระสงฆ์ รับผิดชอบกิจกรรมทางการเรียนการสอน พร้อมทั้งดูแลด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการศึกษาต่างๆ

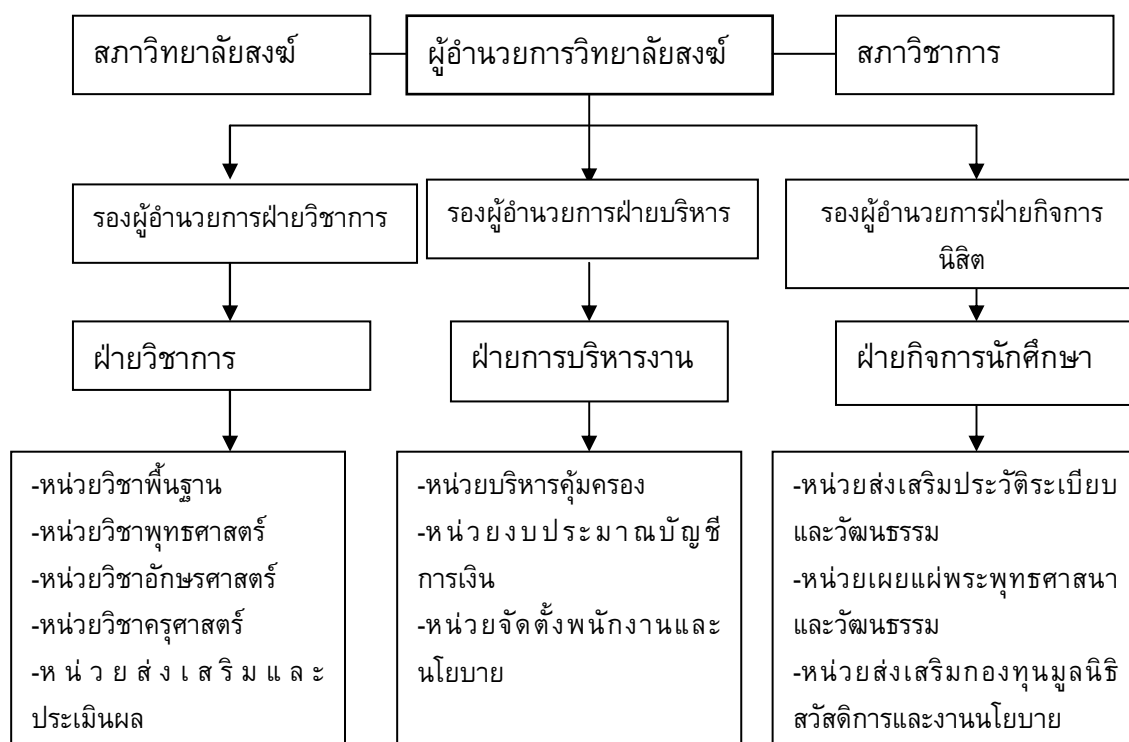
๒) เชิญชวนพุทธศาสนิกชนทั้งหลายสนับสนุนและบริจาคทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์และเทคนิควิชาการต่างๆด้วย

๓) ติดต่อประสานงานร่วมมือกับองค์การพุทธศาสนาของประเทศที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาสงฆ์โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และร่วมมือทางการศึกษาบนพื้นฐานนโยบายและหลักการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

โครงสร้างการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์ลาว

วิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอนุปริญาที่ขึ้นกับคณะสงฆ์ศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวที่ให้การดูแลคุ้มครองและการบริหารการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนโดยอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของกระทรวงศึกษาธิการทางด้านเทคนิควิชาการงบประมาณ ยานพาหนะรับใช้และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาต่างๆ ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารวิทยาลัยสงฆ์ดังนี้^{๔๕}

^{๔๕} ศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ข้อตกลงว่าด้วยการจัดตั้งภาระบทบาทโครงสร้างและระบบการบริหารของวิทยาลัยสงฆ์, (นครหลวงเวียงจันทน์: องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๙.

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงโครงสร้างการบริหารวิทยาลัยสงฆ์ลาว

๑. สภาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นสภาในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนในด้านอำนาจและสิทธิ ผลประโยชน์ของครูอาจารย์ พนักงานและนิสิตนักศึกษาทุกๆ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบ มติคำสั่ง แผนการเรียนอย่างเข้มแข็งและเข้มงวด พร้อมกันนั้นก็มีการะหน้าที่ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการในการกำหนดทิศทางนโยบายและแผนการในการส่งเสริมและปฏิบัติตามแผนการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

๒) พิจารณาและแก้ไขทุกปัญหาที่เกิดขึ้นที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบ ภายในของวิทยาลัยสงฆ์และรับรองงบประมาณประจำปีเพื่อเสนอต่อทางหน่วยงานของรัฐเพื่อขออนุมัติงบประมาณ

๓) ให้การยกย่องบุคคลดีเด่นและลงโทษบุคคลผู้ละเมิดวินัยและกฎระเบียบต่างๆ ของวิทยาลัยสงฆ์

๔) เปิดกองประชุมประจำปี ปีละ ๒ ครั้ง ถ้ากรณีที่มีความจำเป็นก็สามารถเปิด กองประชุมสามัญขึ้นได้เพื่อสรุปผลงานและผลการดำเนินงานต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งใดที่อยู่แล้วก็ดำเนินให้ดีขึ้นต่อไป

๒. สภาวิชาการวิทยาลัยสงฆ์ เป็นองค์การตัวแทนด้านสิทธิและผลประโยชน์อัน ถูกต้องชอบธรรมของครูอาจารย์ พนักงานและนักศึกษาทุกๆ คน พร้อมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปตามหน้าที่และตามการมอบหมายของวิทยาลัยสงฆ์ดังนี้

๑) ให้คำปรึกษาและให้การแนะนำแก่รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้หลักสูตรการศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น

๒) พิจารณาให้การแก้ไขปรับปรุงสิ่งขาดตกบกพร่องทางด้านวิชาการเช่น อาจารย์สอนวิชาสอน ตารางสอน เป็นต้น

๓) ให้การยกย่องและเสนอผลงานวิชาการที่ดีเด่น การศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาและการวัดผลทางการศึกษา

๔) ประชุมหรือสำรวจและประเมินผลทางการศึกษาเสียงส่วนน้อยเคารพเสียงส่วนมากในการตัดสินใจของการประชุม

๓. คณะผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ เป็นคณะบริหารงานวิทยาลัยสงฆ์โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดทางการบริหาร การดำเนินกิจการทุกอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนต่างๆ นอกจากนั้นคณะผู้อำนวยการยังแบ่งออกเป็น ๓ สำนักงานที่มีผู้อำนวยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหาร การสั่งการโดยตรง ทั้ง ๓ สำนักงานนั้นมีรองผู้อำนวยการ ๓ ฝ่ายคือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นผู้บริหารงานในแต่ละฝ่าย โดยมีอำนาจหน้าที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

๑) สำนักงานฝ่ายวิชาการ เป็นศูนย์รวมของการบริหารงานและเป็นหน่วยงานที่ช่วยงานกิจการทุกอย่างให้แก่รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโดยมีหน้าที่ดังนี้

(๑) ขวนขวายการรับเอานิสิตนักศึกษาใหม่เพื่อเข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยสงฆ์ การสอบเข้าเรียนต่อในวิทยาลัย การพิจารณาคัดเลือกนิสิตนักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อ

(๒) มีหน้าที่ในการจัดสรรตารางการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษาและจัดระบบหน่วยงานฝ่ายวิชาการให้มีความเหมาะสม

(๓) มีหน้าที่ในการจัดห้องเรียนห้องสอน ห้องค้นคว้าวิจัยและห้องสมุด

(๔) ศึกษาวิจัยและเสนอผลงานต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงงานวิชาการให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

(๕) มีการศึกษาวิจัยและส่งเสริมงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร เอกสารและตำราเรียนต่างๆ

(๖) มีการติดตามและประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

๒) สำนักงานฝ่ายบริหาร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลืองานด้านการบริหารให้แก่รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารดังนี้

(๑) มีหน้าที่ช่วยงานสำนักงานคณะผู้อำนวยการ

- (๒) มีหน้าที่ช่วยงานด้านงบประมาณ
- (๓) งานสารบัญและงานด้านขาเข้า-ขาออก
- (๔) มีหน้าที่ในการวางแผนงานด้านสถิติและข้อมูลข่าวสารต่างๆ
- (๕) มีหน้าที่ในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการและการดูแลรักษาต่างๆ
- (๖) มีหน้าที่ในการให้สัตยาบัน เงินเดือนและค่าตอบแทน
- (๗) มีหน้าที่ในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆพร้อมมีหน้าที่ในการดูแลรักษาวัสดุ อุปกรณ์ ทรัพย์สินและอาคารสถานที่ต่างๆ ของวิทยาลัยสงฆ์

(๘) มีหน้าที่ในการบรรจุแต่งตั้งพนักงานของวิทยาลัยสงฆ์

๓) สำนักงานฝ่ายกิจการนักศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนการสอนรวมทั้งการปฏิบัติตามแผนการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ให้บรรลุเป้าหมายและเป็นกองเสนาในการช่วยเหลืองานแก่รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการศึกษาดังนี้

- (๑) ส่งเสริมการจัดทำกิจกรรมและการบริการต่างๆ
- (๒) ส่งเสริมการปฏิบัติตามระเบียบวินัยสงฆ์และกฎระเบียบภายในวิทยาลัยสงฆ์
- (๓) ส่งเสริมการปฏิบัติตามนโยบายของทางวิทยาลัยสงฆ์งานด้านสวัสดิการ การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านการเงินให้แก่พระนักศึกษาที่มีความจำเป็น
- (๔) ให้คำปรึกษาและการแนะนำแนวทางด้านการศึกษา
- (๕) ส่งเสริมการรักษาความสะอาดและสุขอนามัย
- (๖) หาวัดให้แก่พระนักศึกษายังไม่มีที่พักอาศัยโดยเฉพาะนักศึกษาที่มาจากต่างจังหวัดและติดตามสภาพความเป็นอยู่ของพระนักศึกษาอีกด้วย
- (๗) มีหน้าที่ในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เช่นการเผยแผ่ศีลธรรม การทัศนศึกษาและการประกาศข่าวสารต่างๆ นอกจากนั้นแล้วยังส่งเสริมการบริจาคเพื่อกองทุนการศึกษาของมูลนิธิวิทยาลัยสงฆ์

การพัฒนาพัฒนารัพยากรมมนุษย์ของวิทยาลัยสงฆ์

วิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาสงฆ์ที่เน้นการผลิตบุคลากรเพื่อตอบสนองงานของพระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วทางวิทยาลัยสงฆ์มีโครงการปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้ที่เรียนจบ หลังจากการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมภาคสนามแล้วทางวิทยาลัยสงฆ์ก็จะจัดส่งพระนักศึกษาที่เรียนจบออกไปรับใช้อย่างน้อย ๒ ปี ตามสถานที่ต่างๆ โดยได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑) ส่งเสริมการทำงานของบัณฑิตจบใหม่

(๑) พระนิสิตที่เรียนในวิทยาลัยที่มาในแผนคือได้รับทุนการศึกษาจากทางวิทยาลัยสงฆ์และทางคณะสงฆ์จังหวัดสงขลาเรียน พระนิสิตที่มาในแผนนี้จะต้องกลับไปรับใช้ทำงานในสถานที่สังกัดเดิมของตน

(๒) พระนิสิตที่เข้าเรียนวิทยาลัยสงฆ์ในนามส่วนตัว เมื่อเรียนจบแล้วสามารถไปรับใช้ตามที่ตัวนิสิตเลือกเองหน่วยงานต่าง ๆ เสนอขอมาทางวิทยาลัยสงฆ์ ถ้าหากนิสิตต้องการทางวิทยาลัยสงฆ์จัดส่งไปทำงานตามสถานที่ต่าง ๆ ก็ได้

๒) การส่งเสริมให้วิทยาลัยสงฆ์มีความโดดเด่นในด้านวิชาการ

วิทยาลัยสงฆ์ได้จัดระบบหลักสูตรการเรียนการสอนที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ๔ ด้านคือ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านศึกษาศาสตร์ ด้านภาษาศาสตร์และด้านครุศึกษาศาสตร์

๓) ส่งเสริมให้ครูอาจารย์และบุคลากรของวิทยาลัยได้มีโอกาสศึกษาต่อ

การพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์ได้ส่งพนักงานครูอาจารย์ได้มีโอกาสได้ไปศึกษาต่อในหลาย ๆ ระดับโดยส่วนมากแล้วจะเรียนต่อต่างประเทศเช่น ประเทศไทย ประเทศอินเดีย ประเทศพม่า เป็นต้นโดยได้รับทุนการศึกษาจากหน่วยงานของรัฐรวมทั้งบริษัทห้างร้านต่าง ๆ และจากการบริจาคของออกตณญาติโยมผู้มีจิตศรัทธา นอกจากนั้นยังมีทุนการศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ที่ให้ทุนการศึกษามาบ้างปี

๔) วิทยาลัยสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญต่อประเทศชาติและญาติโยมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังประวัติศาสตร์ลาวได้กล่าวถึงวีรกรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ชาติทางด้านวรรณคดี จิตกรรม ประติมากรรม ภาษาศาสตร์ ศิลปะและวรรณคดีอื่นๆ ซึ่งปัจจุบันยังเหลืออยู่น้อยเพราะศักดินาต่างชาติได้ยึดเอาไปและจุดไฟเผาทั้งเป็นจำนวนมากมาผ่านวิวัฒนาการของชาติและพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาหลายร้อยปี พฤติกรรมอันแท้จริงที่ยืนยันให้ทราบว่า “พระพุทธศาสนาจะตัดออกจากชาติไม่ได้และพระสงฆ์สามเณรจะตัดออกจากญาติโยมไม่ได้” ประวัติศาสตร์ของชาตินาวที่ผ่านมาได้บ่งชี้ว่าพระสงฆ์ลาวทุกยุคทุกสมัยล้วนถือธงชาติเป็นชีวิตจิตใจและถือศีลธรรมเป็นปัจจัยประกอบส่วนในการกอบกู้เอกราชทั่วแผ่นดินลาวและสนับสนุนพรรครัฐพัฒนาบ้านเมืองเพื่อความผาสุกของญาติโยมบรรดาเผ่า และความศรีวิไลของประเทศชาติเหนือจิตใจแห่งความเป็นเอกราชของชาติ^{๔๖}

วิทยาลัยสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อตอบสนองงานให้แก่คณะสงฆ์และเป็นสถาบันทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา

^{๔๖} พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, พระพุทธศาสนาในลาว, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๙๓.

ทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบสนองให้แก่องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว และกระทรวงศึกษาธิการ ก็คือรัฐบาลลาว และหน้าที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการศึกษาเพื่อรองรับและเปิดโอกาสให้ พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง^{๔๗}

วิทยาลัยสงฆ์สามารถผลิตบัณฑิตที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในวิทยาลัยสงฆ์แล้วเมื่อจบ การศึกษาพระนิสิตนักศึกษาเหล่านี้จะได้ไปปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามการ นำส่งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากทางวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งพระนิสิตที่เรียนจบแล้วจะลง ตามพื้นที่ต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีบทบาทเด่นชัดมีหลายๆ ด้านด้วยกันดังนี้^{๔๘}

๑) เป็นครูอาจารย์ พระนิสิตส่วนใหญ่เมื่อสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยสงฆ์แล้ว จะลงตามพื้นที่ต่างๆ เพื่อไปปฏิบัติศาสนกิจตามระเบียบของวิทยาลัยสงฆ์นั้น พระนิสิตต้องไป ปฏิบัติศาสนกิจ ๒ ปีแล้วจึงสามารถเข้ารับปริญญาได้ และโดยส่วนมากแล้วก็เป็นครูอาจารย์ สอนตามโรงเรียนสงฆ์ต่างๆ ทั่วประเทศในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายทั้งเป็นโรงเรียนสงฆ์ และโรงเรียนฆราวาสตามท้องถิ่นต่างๆ

๒) เป็นนักบริหารทางการศึกษาสงฆ์ พระนิสิตที่จบจากวิทยาลัยสงฆ์บางส่วน เคยเป็นครูอาจารย์มาก่อนแล้ว เพื่อเป็นการยกระดับทางการศึกษาจึงได้เข้ามาศึกษาต่อ วิทยาลัยสงฆ์ หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วพระนิสิตเหล่านี้ก็ได้กลับไปเป็นบุคลากรระดับ ผู้บริหารการศึกษาตามท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้พระนิสิตรูปที่สำเร็จการศึกษาแล้วที่มี ความรู้ความสามารถสูงก็กลับไปเป็นผู้บริหารการศึกษาตามโรงเรียนสงฆ์ต่างๆ ในหลากหลาย ระดับเช่นเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมในการขยายการศึกษาสงฆ์ให้กว้างขวางมากขึ้น

๓) เป็นพระนักเทศน์นักเผยแผ่ พระนิสิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยสงฆ์เป็น ผู้ที่ผ่านประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้พระนิสิตได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม ต่างๆ เช่นได้รับการฝึกอบรมจากโครงการเทศนา ที่ทางวิทยาลัยได้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน เมื่อเรียนจบแล้วก็สามารถบรรยายธรรมให้แก่ญาติโยม ปาฐกถาธรรมตามโรงเรียนหรือ หน่วยงานต่างๆ พร้อมทั้งบรรยายธรรมออกทางสถานีวิทยุด้วย

๔) เป็นพระนักพัฒนา วิทยาลัยสงฆ์เป็นแหล่งผลิตบุคลากรให้แก่ทางคณะสงฆ์ อย่างยิ่งเป็นการสร้างบุคลากรให้แก่คณะสงฆ์ลาวทั้งได้ทำงานในหน่วยงานขององค์การพุทธ ศาสนาสัมพันธ์ลาว แล้วยังเป็นนักปกครองในระดับต่างๆ เช่น เป็นเจ้าอาวาส เป็นนักคิด นักเขียน เป็นบุคลากรในองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับ จังหวัดและระดับศูนย์กลาง องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวซึ่งเป็นองค์การสูงสุดทางการ บริหารงานของคณะสงฆ์ลาว นอกจากนั้นยังเป็นพระนักพัฒนาวัด และจัดทำโครงการในด้าน

^{๔๗} ศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาสงฆ์, (นครหลวงเวียงจันทน์ : ๒๕๔๑), หน้า ๑-๔.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

ต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคม และมีส่วนร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศเช่น องค์การยูเนสโก (UNESCO) ของสหประชาชาติ ได้จัดโครงการเมตตาธรรมให้แก่พระสงฆ์ลาวเพื่อรณรงค์ต่อต้านโลกเอดส์ให้แก่เด็ก และเยาวชนทั่วไป นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนตามท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ

๒.๒.๘ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนายาวงกว้างออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้นเพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงพระประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฐุธรรมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมาตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกระดับ มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว หมวดที่ ๕ สิทธิและหน้าที่ อพส. มาตราที่ ๑๘ หน้าที่ อพส. เผยแผ่ศีลธรรมและปฏิบัติกรรมฐานกล่าวไว้ดังนี้^{๔๔}

๑) จัดตั้งสังฆบัญญัติกฏระเบียบสงฆ์ในการดำเนินการเผยแผ่ศีลธรรม ฝึกอบรมพระธรรมกถึกในหลายรูปแบบ และปฏิบัติกรรมฐานให้กว้างขวางทั่วประเทศ

๒) ชี้นำการสร้างวิทยากร วิทยาสนาจารย์ ให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างน้อย ๑๐ รูป เมื่อถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ต้องให้ทุกแขวงมือน้อย ๒-๓ รูปขึ้นไป

๓) ใช้วิทยากรผู้มีประสบการณ์สูงทั้งสองฝ่าย ฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์อย่างเหมาะสม ตามคำชี้แนะของ อพส. ศูนย์กลาง เพื่อให้มีวิชาการทั้งภาคปฏิบัติและการเผยแผ่ศีลธรรม และวิชาอื่นๆ ดำเนินไปพร้อมๆ กัน

๔) รับศรัทธาอุปถัมภ์จากทุกองค์การจัดตั้งหรือบุคคลที่บริสุทธิ์ใจหวังคุณประโยชน์แก่สังคมและสันติสุขแก่โลกตามพุทธประสงค์ ปราศจากหนี่งบุญคุณใดๆ ทั้งหมด

๕) รวบรวมเอกสารเก่าแก่ทั้งใบลาน หนังสือและวัตถุประโยชน์แก่การศึกษา ประวัติศาสตร์เผยแผ่ศีลธรรมอันเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายศึกษาและฝ่ายอื่นๆ

ปัจจุบันประเทศลาวได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังสถานที่ต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์และสื่อข่าวสารต่างๆ เพื่อนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนคนลาวได้ปฏิบัติ โดยเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้มีการแสดงธรรมมีการปฏิบัติธรรมของ

^{๔๔}พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, (นครหลวงเวียงจันทน์ : ๒๕๔๑), หน้า ๗.

พุทธศาสนิกชนซึ่งสิ่งต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่สองคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองทุกประการภายใต้
ระบอบการปกครองสังคมนิยมลาวอันมีพรรคเดียวรัฐเดี่ยวและพุทธศาสนิกายเดียว

นอกจากนี้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศลาวยังได้มีการเทศการบรรยายธรรม
ในโอกาสต่าง ๆ ตามปฏิทินของปีดังแสดงในรูปต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงปฏิทินเปรียบเทียบการทำบุญในลาว

วันที่	ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาลาว	หมายเหตุ
๑ มกราคม	วันขึ้นปีใหม่	บุญปีใหม่สากล	วันหยุดราชการ
๒๐ มกราคม	วันสถาปนา กองทัพ ประชาชนลาว	วันสร้างตึ๊งกองทัพ ประชาชนลาว	วันหยุดราชการ
ปลาย ม.ค./ต้น ก.พ.	วันตรุษจีนและ ตรุษญวน	วันกุดจิ้น (kou jine)	เป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีนและ เวียดนาม ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ ลาวค่อนข้างให้ความสำคัญกับวันนี้ เป็นพิเศษ เพราะลาวมีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับเวียดนาม มีชาวเวียดนาม จำนวนค่อนข้างมากอาศัยอยู่ในลาว
กุมภาพันธ์	วันมาฆบูชา		ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ สำหรับวัน มาฆบูชา วันวิสาขบูชา วัน อาสาฬหบูชา นั้นชาวลาวไม่ค่อยถือ ปฏิบัติมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็น พระสงฆ์ในวัดบางแห่งถือปฏิบัติ เท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากไทย
กุมภาพันธ์	บุญข้าวจี๊, บุญ กองข้าว, บุญไข ประตูล้ำ		ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ เป็นเทศกาลที่ จัดขึ้นหลังเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จ
มีนาคม	บุญผะเหวด หรือ บุญมหาชาติ		นิยมจัดขึ้นในเดือน ๔ ตามปฏิทิน จันทรคติของลาว (ปฏิทินจันทรคติ ของลาวบางปีไม่ตรงกับของไทย) คำ ว่าบุญผะเหวดนี้เลื่อนมาจากคำว่า "บุญพระเวส" (บุญพระเวสสันดร)
๘ มีนาคม	วันสตรีสากล	วันแม่หญิงสากล	วันหยุดราชการ
๒๒ มีนาคม	วันส ถ า ป น า	วันสร้างตึ๊งพรรค	วันหยุดราชการ

	พรรคประชาชน ปฏิวัติลาว	ประชาชนปฏิวัติ ลาว	
เมษายน ประมาณวันที่ ๑๔-๑๖	วันสงกรานต์	บุญปีใหม่ลาว	วันแรกของปีใหม่ เรียกวันสังขาน ล่อง วันที่สองเรียกวันเนา วันที่สาม เรียกวันสังขานขึ้น บางปีมีวันเนา ๒ วัน ทำให้วันเริ่มเทศกาล เป็นวันที่ ๑๓-๑๖ ก็มี หรือบางปีก็เริ่ม วันที่ ๑๔-๑๗ แล้วแต่การคำนวณตาม ปฏิทินจันทรคติของลาว และเป็น วันหยุดราชการ
๑ พฤษภาคม	วันแรงงานสากล	วันกรรมกรสากล	วันหยุดราชการ
พฤษภาคม	วันวิสาขบูชา	วันวิสาขบูชา	ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ
พฤษภาคม	บุญบั้งไฟ		นิยมจัดขึ้นในเดือน ๖ หรือเดือน ๗ ตามปฏิทินทางจันทรคติ เป็น เทศกาลเกี่ยวกับการขอฝน
๑ มิถุนายน	วันปลูกต้นไม้ แห่งชาติ		เป็นวันที่รัฐส่งเสริมให้ประชาชนปลูก ต้นไม้
กรกฎาคม	วันอาสาฬหบูชา	บุญอาสาฬหบูชา	ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ
กรกฎาคม	วันเข้าพรรษา	บุญเข้าพรรษา	ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ มีการถวาย เทียนพรรษาผ้าอาบน้ำฝนเหมือนกับ ของไทย การถวายเทียนพรรษาและ ผ้าอาบน้ำฝนลาว จะจัดขึ้นก่อนวัน เข้าพรรษาคือในวันขึ้น ๑๕ เดือน ๘ หรือในวันอาสาฬหบูชา ซึ่งต่างจาก ไทย
สิงหาคม	บุญข้าวประดับ ดิน	ห่อข้าวประดับดิน	จัดขึ้นในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ ตามปฏิทินทางจันทรคติเป็นงาน ทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว (เน้นอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ไปให้แก่ ผีไม่มีญาติ)
กันยายน	บุญข้าวสาก หรือข้าวสาก	ห่อข้าวสาก หรือ ข้าวสาก	จัดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ตามปฏิทินทางจันทรคติเป็นงาน

			ทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว (เน้นอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติสนิท ที่ล่วงลับโดยตรง)
ตุลาคม	วันออกพรรษา	บุญออกพรรษา	สิ้นสุดฤดูฝน หลายท้องถิ่นมีการลอย กระทง แข่งเรือ และไหลเรือไฟ (ขึ้นกับปฏิทินจันทรคติ)
พฤศจิกายน	บุษราคัม		งานนมัสการพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ประจำปี
พฤศจิกายน	บุญกฐิน		จัดขึ้นในเดือน ๑๒ ตามปฏิทินทาง จันทรคติ
๒ ธันวาคม	วันชาติ		วันที่ระลึกในการก่อตั้ง สปป.ลาว. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และเป็น วันหยุดราชการ
๓๑ ธันวาคม	วันสิ้นปี		

(ที่มา : <http://th.wikipedia.org> เข้าถึงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓)

๒.๒.๙ การสาธารณสุขและการศึกษา^{๕๐}

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในยุคโลกาภิวัตน์ และความทันสมัย ปัญหาความยุ่งยากต่างๆ ที่ซับซ้อนก็ยิ่งเพิ่มทวีความรุนแรงขึ้นในสังคมเช่น ความทุกข์ยาก ยาเสพติด ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย การค้ามนุษย์ ปัญหาเหล่านี้กำลังขู่ว่าความมั่นคง และสันติสุขของสังคม

พระสงฆ์จำนวนหนึ่งเห็นปัญหาดังกล่าวพร้อมทั้งมีความเชื่อมั่นสูงว่าถ้าสามารถนำเอาการพัฒนาแบบพุทธที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานศีลธรรม สัมมาอาชีวะ พึ่งตนเอง ประองดอง แบ่งปัน เกื้อกูล ความรักความสามัคคีซึ่งกันและกัน ให้เข้าถึงหัวใจของประชาชนอย่างลึกซึ้งก็จะสามารถหลุดพ้นปัญหาดังกล่าวนั้นลงได้ในระดับหนึ่ง ประกอบกับเมื่อมาถึงปัจจุบัน ภาครัฐได้มีแนวทางนโยบายในการพัฒนารอบด้าน โดยมีการกระตุ้นทางด้านเศรษฐกิจ และการศึกษาเป็นหลักอิงใส่การสร้างเศรษฐกิจธรรมชาตินี้เป็นสินค้า และแผนการศึกษาแบบใหม่ที่ทันสมัย

ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนพื้นฐานเข้าถึงเป้าหมายนี้อย่างทั่วถึงกันในปี ๒๕๔๗ คณะสงฆ์จึงได้ร่วมกันจัดตั้งโครงการพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา เพื่อให้ทันสภาพปัญหา และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการแนวลาสร้างชาติ

^{๕๐} องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว, โครงการพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา (ค.พ.พ.), ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

กิจกรรมงานเพื่อการพัฒนาสังคม

๑) หน่วยงานฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน เผยแผ่อบรมภาคปริยัติ และปฏิบัติ ให้แก่พุทธบริษัทอย่างเป็นระยะ ให้พระสงฆ์จากต่างจังหวัด เด็กเยาวชน ชาวต่างประเทศ โดยจัดที่สำนักวิปัสสนากรรมฐาน วัดป่านาคุณน้อย นอกนั้นยังได้จัดฝึกอบรมแบบเคลื่อนที่ในจังหวัดต่างๆ

๒) หน่วยงานเมตตาธรรม ฝึกอบรมและจัดตั้งพระสงฆ์ สามเณร แม่ชี และผู้นำชุมชนให้นำพาชุมชนป้องกันตนเองออกจากโรคเอดส์ หันมาช่วยเหลือให้กำลังใจ และหลุดพ้นจากการจำแนก เกรียดซึ่งผู้ติดเชื้อเอดส์โดยเฉพาะต่อเด็กผู้ด้อยโอกาส

๓) หน่วยงานธรรมสังวร พัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณธรรมศีลธรรมประจำใจเอาโรงเรียนเป็นที่พัฒนา โดยปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนศีลธรรม และจารีตประเพณีเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชนด้วยสันติสุข

๔) หน่วยงานฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้ติดยาเสพติด ฝึกอบรมผู้ติดยาเสพติดให้ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมนำใช้ในชีวิตร มีความรู้ทั่วไปที่เหมาะสม และสร้างกำลังใจที่จะออกมาสู่สังคม โดยเฉพาะอยู่ศูนย์เฝ้าระวัง และฝึกวิชาชีพผู้ติดยาเสพติด บ้านสมสหงา นครหลวงเวียงจันทน์

๕) หน่วยงานพุทธเกษตร ฝึกอบรมด้านกลีกรรมผสมผสาน ให้วัดและชุมชนสามารถปลูกพืชผักไว้กินเองเพื่อประหยัดรายจ่าย สร้างสุขภาพที่ดี ปลอดภัย และรักษาสิ่งแวดล้อม

๖) หน่วยงานสื่อและวิชาการ จัดพิมพ์หนังสือด้านงานพัฒนา และศาสนา พร้อมทั้งออกวารสารราย ๔ เดือน “จดหมายข่าวชาวพุทธ” และมีรายการวิทยุ ๒ รายการคือ

(๑) แสงธรรมส่องทางทุกวันเสาร์ เวลา ๒๒ : ๐๐-๒๓ : ๐๐

(๒) เรื่องเล่าชาวพุทธ ทุกวันอาทิตย์เวลา ๑๘ : ๐๐-๑๙ : ๓๐ FM ๑๐๓.๗ เป็นสื่อกลางในการเผยแผ่ธรรม วิปัสสนากรรมฐาน งานทางสังคม และโฆษณาประชาสัมพันธ์ งานของโครงการพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา (ค.พ.พ.) ให้เผยแผ่ออกสู่สังคมวงกว้าง

๒.๓ หลักธรรมสำหรับการบริหาร

พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวถึง คุณธรรมที่นักบริหารพึงมี คือ อปรีหานิยธรรม^{๕๑} ของกษัตริย์วัชชี หรือ วัชชีอปรีหานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

^{๕๑} องค์กร. (ไทย) ๒๓/๑๐/๑๘.

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า : พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕) บรรดากุลสตรีกุลกุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออดคร่ำขึ้นใจ

๖) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก

อุปหานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคิธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือแยกให้แตกสามัคคี^{๕๒}

พระธรรมโกศาจารย์ ได้กล่าวถึง นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยควรยึดหลักธรรมในการบริหารที่เรียกว่า พละ ๔ ประการคือ^{๕๓}

- ๑) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
- ๒) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร
- ๓) อนวัชชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
- ๔) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษย์สัมพันธ์

พละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์กร การแต่งตั้งบุคลากร อำนาจการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมีมนุษย์สัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้

^{๕๒} พระพรหมคุณาภรณ์, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๑-๒๑๒.

^{๕๓} อ. นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๗๙๒.

เพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ แม้เพียงบางข้อ เขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้

สิรภพ เหล่าลาภะ ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาได้กำหนดหลักคุณธรรมของการบริหารไว้ในปธานสูตร เรียกว่า “สัมมปปธาน”^{๕๔} คือ ความเพียรที่ถูกต้องที่ควรตั้งไว้ในเบื้องต้นหน้าในกิจการทั้งปวง ๔ หลักใหญ่ คือ

๑) สังวรปธาน : หลักการป้องกัน คือ การสำรวม ระมัดระวัง ปิดกั้น ขวางกั้น กีดกัน ปิดป้อง ห้ามไม่ให้ความชั่ว ความเสื่อมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

๒) ปหานปธาน : หลักการปราบปราม คือ การลด ละ เลิก กำจัด ฆ่าให้ตาย ประหาร ทำให้หมดไป หลีกไปให้พ้น ซึ่งปัญหา ความชั่ว ความเสื่อมที่ล่วงละเมิดเกิดขึ้นแล้ว

๓) ภาวนापธาน : หลักการพัฒนา คือ การทำให้มี ทำให้เกิด ความดีใจ ที่ยังไม่มี ทำให้มี ความดีใจที่ยังไม่เป็น ทำให้เป็น ความดีใจที่ยังไม่เกิด ทำให้เกิด

๔) อนุรักษนปธาน : หลักการอนุรักษ์ คือ การตามดูแลรักษา การทำนุบำรุง การส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งความดี สิ่งที่ดีที่เกิดขึ้น ที่มี ที่เป็นแล้ว ให้เจริญรุ่งเรือง เติบโต ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

คุณธรรมการบริหารนี้ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องสมดุลกัน จะยิ่งหรือหย่อนกว่ากันไม่ได้ เพราะหากการบริหารเชิงรับมากประเทศชาติย่อมไม่เจริญรุ่งเรือง ไม่ก้าวหน้า ล้าหลัง และหากเชิงรุกมาก ประเทศชาติย่อมวุ่นวายเดือดร้อน สิ้นเปลืองไปกับการผลิตและการบริโภคที่ไร้ขอบเขตและประมาทมั่วเมา เปรียบเทียบให้เห็นชัดก็คือ ประเทศพม่ากับประเทศไทยนั่นเองแล^{๕๕}

มณฑนา อินทสมิต ได้กล่าวถึง คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร เป็นหลักสำคัญในการประพฤติ ปฏิบัติตนของผู้บริหาร นอกจากจะใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว ยังต้องมีการติดต่อประสานงานกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น ชุมชน สังคม หรือผู้บังคับบัญชาในองค์กรอื่น เป็นต้น จึงสามารถรวบรวมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารพื้่นนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของหน่วยงาน ดังนี้

๑) คุณธรรมในการดำรงตน เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารมีคุณสมบัติเป็นสัปบุรุษ มีคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นมนุษย์ หมวดธรรมที่จำเป็น เช่น สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ สัปบุรุษธรรม ๗ นาถกรณธรรม ๑๐ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมความเป็นคนดี คุณธรรมเหล่านี้เป็นคุณธรรมที่ควรค่าแห่งการดำรงตนของผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมแห่งการดำรงตนแล้ว ย่อมจะส่งเสริมให้

^{๕๔} ๐.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๙/๙๖.

^{๕๕} พระพรหมคุณาภรณ์, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๔๘-๑๕๕.

ตัวผู้บริหารเอง เป็นที่เคารพ ศรัทธา น่านับถือ ในความเป็นคนคนดีของผู้บริหารต่อเพื่อนร่วมงาน และคนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

๒) คุณธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นคุณธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม และช่วยส่งเสริมชีวิตที่ดีร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับเพื่อนร่วมงาน ถือว่าเป็นการครองใจคน ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมเหล่านี้ คือ ธรรมคุ้มครองโลก ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ ฌราวาสธรรม ๔ สังคหัตถ์ ๔ พรหมวิหาร ๔ มิตรแท้ ๔ ทิศ ๖ คุณเหล่านี้นับเป็นคุณธรรมที่ผู้บริหารควรใช้ในการปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว รักใคร่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนาการทำงานของหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า

๓) คุณธรรมในการปฏิบัติงาน จะเป็นคุณธรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำงาน การปกครองโดยช่วยจัดและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ผู้บริหารควรมีคุณธรรมตามหมวดธรรมต่อไปนี้ คือ อธิปไตย ๓ สังคหัตถ์ ๔ อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ พละ ๔ อุปริหาธรรม ๗ ราชธรรม ๑๐ คุณธรรมเหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

คุณธรรมของผู้บริหารทั้ง ๓ ประการ คือ คุณธรรมในการครองตน คุณธรรมในการครองคน และคุณธรรมในการครองงาน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในองค์การ เพราะองค์การจะดีเยี่ยมไม่ได้ ถ้าหากว่าผู้บริหารแย่ และองค์การจะแย่ไม่ได้ ถ้าผู้บริหารเยี่ยม นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ หรือผู้บริหารที่ดีจะต้องบริหารองค์การได้ดีตามไปด้วย^{๕๖}

ราชธรรม ๑๐ หรือ ทศพิธราชธรรม^{๕๗} คือธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ, คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, หรือธรรมของนักปกครอง^{๕๘} ประกอบด้วย

๑. ทาน (การให้) คือสละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๒. ศีล (ความประพฤติดีงาม) คือ สรรวมกายและวจีทวาร ประกอบแต่การสุจริตรักษากิตติคุณ ให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์

๓. ปริจาคะ (การบริจาค) คือเสียสละความสุขสำราญ ตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

^{๕๖} มณฑนา อินทสมิต, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร : พุทธธรรมเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา**, (เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ม.ป.ท.), หน้า ๒๖. อัดสำเนา.

^{๕๗} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๔๐/๘๖.

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, หน้า ๒๔๐-๒๔๑.

๔. อาชชวะ (ความซื่อตรง) คือซื่อตรงทรงสัตย์ไรร่มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริตมีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

๕. มัททวะ (ความอ่อนโยน) คือมีอัธยาศัยไมเยอหยิ่งหยาบคายกระด้างถือองค์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีที่ริยาสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม ให้ได้รับความรักภักดี

๖. ตปะ (ความทรงเดช) คือแผดเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำย่ำยีจิต ระวังยับยั้งข่มใจได้ ความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หรืออย่างสามัญ มุ่งมั่นแต่จำบำเพ็ญเพียร

๗. อักโกธะ (ความไม่โกรธ) ความไม่กรัฏฐิกราด ลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำการต่าง ๆ ผิดพลาดเสียชรรรม มีเมตตาประจำใจ

๘. อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) คือไม่บีบบังคับกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีด หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเหิรอำนาจ ขาดความกรุณา หาเหตุเบียดเบียนลงโทษทางอาญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใด เพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

๙. ชันติ (ความอดทน) คืออดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกายนาเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยคำเสียดสีถากถางอย่างไร ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกรณที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

๑๐. อวิโรธนะ (ความไม่คลาดธรรมดา) คือความวางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรมคทที่ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ตีร้าย ลามลักการะ หรืออิฏฐารมณ อนิฏฐารมณใด ๆ สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือความเที่ยงธรรม นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

สัปปริสธรรม ๗^{๕๕} หมายถึงธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี^{๖๐}

๑. ชัมมัญญุตตา คือ ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุผล คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรม รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล

๒. อัถถัญญุตตา คือความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล คือรู้ความหมายรู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก

๓. อัถตัญญุตตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เเท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

^{๕๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๕; ๔๓๙/๓๑๒.

^{๖๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๑๐.

๔. มัตตัญญูตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ฝึกฝนรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

๕. กาลัญญูตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้กาลอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

๖. ปริสัณญูตา คือ ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้เป็นต้น

๗. ปุคคลัญญูตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไรและรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้คำดำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร

พรหมวิหาร ๔^{๖๑} แปลว่าธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือของท่านผู้ใหญ่ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่ต้องมีไว้เป็นหลักประจำใจ และกำกับความประพฤติที่จะแสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง โดยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาประสบ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษยสัตว์ทั้งหลายโดยชอบธรรมนี้ ได้แก่^{๖๒}

๑. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ไปที่ไหนๆ ก็มีแต่คนเอ็นดูรักใคร่อยากใกล้ชิด แม้ว่าจะเพ่งรู้จักกันก็ตาม เพราะกระแสพลังของความเมตตามีพลังมากที่สุด คือ เมตตาธรรมคำจุนโลก

๒. กรุณา ความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ซึ่งความทุกข์ก็คือสิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกันพระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

๑) ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่ และความตาย สิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

^{๖๑}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๘๐.

^{๖๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๔.

๒) ทุกข์จร หรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์

๓. มุกิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วย เมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป ไม่มีจิตริษยา โกรธเคือง พึงชานหรือน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุกิตาอยู่เสมอ เพราะจะเป็นการสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรธรรม เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาควรได้รับผลอันเหมาะสมกับความรับผิดชอบของตน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่ ๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานทั่วไปประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานทั่วไป

กองแก้ว สีชมพู ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินการบริหารงานวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว” พบว่า ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับการกำหนดและวางแผนการเรียนการสอน การกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดและการบรรจุครูและการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดและการประเมินผล การเรียนการสอนอยู่ในระดับดี นอกนั้นยังพบว่า การจัดทาสอดคล้อง สื่อนการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมีน้อยมาก สื่อนการเรียนการสอนประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัย หนังสือประกอบการเรียนการสอนในห้องสมุดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและไม่ทันกับเวลา แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นห้องสมุดยังไม่ได้รับการปรับปรุงเท่าที่ควรศูนย์คอมพิวเตอร์ ไม่เพียงพอับความต้องการของครูและนักเรียน^{๖๓}

^{๖๓} กองแก้ว สีชมพู, “การประเมินการบริหารงานวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

จรงค์ศักดิ์ ผดุงทรัพย์ ได้วิจัยเรื่อง “กลไกการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของตุลาการ” พบว่า ด้านการบรรจุแต่งตั้ง คือมีการกำหนดอายุขั้นต่ำ มีการกำหนดประสบการณ์ในการทำงานและวุฒิการศึกษาขั้นต่ำ นอกจากนี้ยังมีกระบวนการฝึกอบรม เกี่ยวกับการโยกย้ายมีการกำหนดบัญชีอาวุโสศาลในการแต่งตั้งโยกย้ายและกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งทางการบริหาร เกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ มีการกำหนดตัวบุคคล ผู้พิจารณาความดีความชอบในลำดับต่าง ๆ และมีการใช้ระบบบัญชีเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งแบบแบ่งเกี่ยวกับการขึ้นดำรงตำแหน่งหรือการเลื่อนตำแหน่ง มีการจัดลำดับอาวุโสตัวของผู้พิพากษา เกี่ยวกับการลงโทษทางวินัย มีการตั้งกรรมการสอบข้อเท็จจริงในชั้นต้นก่อนมีการตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัย เว้นแต่ความผิดที่ชัดแจ้ง^{๖๔}

ฤกษ์ชัย ใจคำปัน ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษา อำเภोजอมทองเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕” พบว่า สภาพการบริหารงานบุคลากร มีการวางแผนใช้บุคลากรให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีการใช้แผนปฏิบัติงานควบคู่กับการทำงาน มีการแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนโดยทำเป็นคำสั่ง มีการประชุมชี้แจงแก่บุคลากรก่อนเริ่มปฏิบัติงานส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองได้อย่างอิสระ มีการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรมเปิดโอกาสให้บุคลากร มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างยุติธรรม ส่วนปัญหาที่พบ คือ บุคลากรไม่เพียงพอ จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานไม่ตรงกับความรู้ ความสามารถ ไม่ได้วางแผนพัฒนาบุคลากรไว้ล่วงหน้า การจัดสวัสดิการมีน้อย และไม่ทั่วถึง และขาดการวางแผนการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหา คือ ควรเสนอข้อมูลจำนวนบุคลากรที่ต้องการต่อหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถ ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เพียงพอ ควรสร้างขวัญ และกำลังใจตามโอกาสอันสมควร และควรมีการวางแผนการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้ล่วงหน้า^{๖๕}

สรุปได้ว่า การบริหารคือการที่จะทำให้สำเร็จลุล่วงด้วยวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีการวางแผนและดำเนินตามแผนที่ตั้งไว้นั้น อีกทางหนึ่งก็คือการอาศัยบุคคลอื่นทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน

^{๖๔}จรงค์ศักดิ์ ผดุงศักดิ์, “กลไกการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของตุลาการ”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๖๕}ฤกษ์ชัย ใจคำปัน, “การบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษา อำเภोजอมทองเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์

การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่ ๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ของดี) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒” พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้หลักการปกครองโดยสามัคคีธรรมเป็นที่ตั้ง ให้ความเสมอภาคในหมู่คณะ ทรงมอบหมายภาระหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์แก่พระสาวกให้เหมาะสมกับฐานะตำแหน่งที่ยกย่องตามฐานะ แต่พระพุทธองค์ก็มีได้ทรงมอบความเป็นใหญ่ในการปกครองให้กับใคร นอกจากพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว ภายหลังพุทธกาลการบริหารปกครองคณะสงฆ์ยังยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่มีรูปแบบการบริหารปกครองที่สอดคล้องกับฝ่ายบ้านเมืองในยุคสมัยนั้นๆ^{๖๖}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่” พบว่า

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน มีดังนี้: พระสังฆาธิการปฏิบัติงานในระดับมากถึงมากที่สุด ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม พระสังฆาธิการอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล ๒) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการอบรมพระภิกษุสามเณรให้ให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัยจรรยา มารยาท การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี ๓) ด้านสาธารณูปการเป็นเหตุสำหรับด้านที่พระสังฆาธิการปฏิบัติปานกลางมี ๒ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านศาสนศึกษา: พระสังฆาธิการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบเปรียญธรรมประโยคต่างๆ ได้

๒) ด้านสาธารณสงเคราะห์: พระสังฆาธิการให้การสงเคราะห์คนชราหรือคนพิการ พระสังฆาธิการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ๑ ด้านคือการศึกษาสงเคราะห์, การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์และสามเณร^{๖๗}

^{๖๖} พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ของดี) “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

^{๖๗} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่” *วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

พระมหาปัญญา สุขสงค์ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระพิศาลธรรมพาที (พระอาจารย์พยอม กลฺยาโณ) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยไว้ว่า พระสงฆ์ที่มีบทบาทเกื้อกูลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาสังคมทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหามลภาวะ จนเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไปซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม^{๖๔}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^{๖๕}

พระธนดล นาคสุวณโณ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติ

^{๖๔} พระมหาปัญญา สุขสงค์, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี : พระพิศาลธรรมพาที (พระอาจารย์พยอม กลฺยาโณ)”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^{๖๕} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

หน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๗๐}

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคม และ บทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติของพระธรรมวิสุทธิมงคล ผลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกร แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจเป็นพระสงฆ์ นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้ แก่การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๗๑}

กมลวรรณ โกมลธิพิพศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” พบว่า

๑) คณะสงฆ์จีนนิกายเป็นพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ที่ปรากฏเด่นชัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพัฒนาเป็นคณะสงฆ์จีนนิกายในปัจจุบัน

อิทธิพลของคณะสงฆ์จีนนิกาย คือ อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมและศิลปกรรมจีน การใช้ชีวิตประจำวันความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอิทธิพลด้านพิธีกรรม

ปัญหาและอุปสรรคของคณะสงฆ์จีนนิกายได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และศาสนทายาทในการเผยแผ่ การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมจีน การศึกษา ความยากของพระสูตรภาษาจีน และความไม่สนใจศึกษาหลักธรรมของคนจีน ปัญหาสุดท้ายคือวัดมังกรกม

^{๗๐} พระชนดล นาคสุวณฺโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๗๑} พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๐.

ลาวาส คับแคบมีมลภาวะจากควันรูปส่วนวัดโพธิ์แมนคุณารามเข้าถึงยากและไม่มีขนส่งมวลชนไปถึง

๒) ผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ตามกรอบพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และหลัก POSDCORB พบว่า การบริหารกิจการปกครองคณะสงฆ์จีนนิกายกำหนดนโยบายพื้นฐานของพระธรรมวินัย กฎหมายและจารีตประเพณี การจัดองค์กรเป็นไปตามความเหมาะสม และบริบทของวัด การสรรหาบุคลากรพิจารณาจากคุณสมบัติ การสั่งการเป็นเส้นตรงจากบนลงล่าง การประสานงานดี มีการรายงานเป็นวาจาอย่างไม่เป็นทางการงบประมาณของพระเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและตรวจสอบโดยเจ้าอาวาส^{๗๒}

นายทูลธรรม วรรณคำ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารองค์การคณะสงฆ์ตามความต้องการของคณะสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า

๑) พระสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการให้มีการบริหารองค์การสงฆ์แบบใหม่ทั้งด้านโครงสร้างองค์การสงฆ์การบริหารของสงฆ์และการพัฒนาและเผยแพร่ของสงฆ์ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยมากทุกข้อทุกด้าน

๒) พระสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการพัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อพัฒนาศักยภาพให้มีขีดความสามารถเพียงพอต่อการนำพาสังคมและเป็นที่พึ่งพาของสังคมได้อย่างเชื่อมั่นและยั่งยืน

๓) แนวทางการบริหารองค์การสงฆ์ตามความต้องการของคณะสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องดำเนินการตั้งแต่บุคคลที่เป็นคณะกรรมการมหาเถรสมาคมต้องมีคุณสมบัติและองค์ประกอบต่างๆ เช่น มีวุฒิการศึกษาทางศาสนาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาธรรม ๖ ประโยคมีอายุตัวไม่เกิน ๖๐ ปี บวชมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒๐ พรรษาการได้มาของคณะกรรมการมหาเถรสมาคมมี ๓ วิธีคือ การแต่งตั้ง การเลือกตั้งและ โดยตำแหน่งโดยได้จากกลุ่มบุคคล ๓ กลุ่มคือ พระสงฆ์ข้าราชการกรมการศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิ (ฆราวาส) ให้มีระยะเวลาการทำงานคราวละ ๔ ปี เป็นติดต่อกันได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง (ยกเว้นโดยตำแหน่ง) มีพันธกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อพระสงฆ์ทั้งหมดมีรูปแบบการทำงานเป็นคณะกรรมการ (ทีมงาน) และมีการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยปฏิบัติทุกระดับมีกระบวนการทำงานที่เป็นประชาธิปไตยสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย

^{๗๒} กมลวรรณ โกมลทิพย์ “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

โดยยึดแผนการทำงานที่มีการติดตามประเมินผลสม่ำเสมอและมีการรายงานผลการดำเนินงานทุกปี^{๗๓}

สรุปได้ว่าการบริหารงานคณะสงฆ์เป็นการบริหารเพื่อให้งานด้านต่างๆ ดำเนินไปด้วยแบบแผนที่มีหลักพระธรรมวินัยเป็นจุดยืน โดยมีพุทธบริษัท ๔ เป็นจุดหนุนให้งานพระศาสนาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๒.๔.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ลาว

การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่ ๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ลาวประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

พระคำหยาด ลัดดาวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาวปี ๑๙๗๕-๒๐๐๔” พบว่า อาณาจักรลาวล้านช้างได้แตกออกเป็นสามอาณาจักรประเทศลาวได้ถูกแบ่งเขตแดนโดยต่างชาติและพระพุทธศาสนาได้ตกอยู่ในภาวะอ่อนแอเป็นเวลายาวนาน^{๗๔}

หลังจากได้ปลดปล่อยและก่ตั้งเป็นสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาวแล้วพระพุทธศาสนาก็ได้กลับมาถือฟื้นอีกครั้งหนึ่ง

สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะทางสังคม พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทสำคัญต่อสังคมลาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฉะนั้นความเชื่อถือของคนลาวที่ได้รับมรดกตกทอดทางประเพณีล้วนได้รับความคิดทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ตามหลักของกรรมรวมทั้งชาตินี้และชาติหน้า โดยปกติแล้วหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้สะท้อนถึงคนและสังคมโดยส่วนรวมที่ประชาชนคนลาวนับถือเป็นหลักใหญ่ๆและหลายๆคนไม่ปราศจากความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นสิ่งที่คนลาวเชื่อถือมาแต่อดีต

พระคำเสา สีวไล ได้วิจัยเรื่อง “สถานภาพและบทบาทการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวในปัจจุบัน” พบว่า โครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ที่มีมาแต่เมื่อก่อนตั้งแต่ปลดปล่อยในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองที่ใหม่ของสาธารณรัฐ

^{๗๓} นายทูลธรรม วรรณคำ “การบริหารองค์การคณะสงฆ์ตามความต้องการของคณะสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม (เขตการศึกษา ๑๒ จ. ชลบุรี, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๗๔} Khamyad RASDAVONG, “study of a history of Buddhism in the Lao people’s Democratic Republic from 1975-2004 (C.E.)”, **Master of Arts**, (Bangkok : Mahachulalongkomrajvidyalaya), 2004.

ประชาธิปไตย ประชาชนลาว รัฐบาลจึงให้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ตามรัฐธรรมนูญความเป็นเอกภาพและความมั่นคงของประเทศลาว”^{๗๕}

วรรณิตร เจริญผล ได้วิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ ๑๙๗๕-๑๙๘๘ พบว่า ในสมัยอาณานิคมพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกชาตินิยมและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวลาวพระสงฆ์จำนวนหนึ่งได้ก่อตั้ง “องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว” เพื่อต่อต้านพระธรรมยุติในลาวและต่อมาได้เปลี่ยนเป้าหมายเป็นการเรียกร้องเอกราชแทน

ในสมัยสงครามเย็นพระสงฆ์ลาวได้แบ่งออกเป็นฝ่ายซ้ายฝ่ายขวาตามอิทธิพลอุดมการณ์ทางการเมืองแต่ละฝ่ายต่างก็พยายามเรียกแรงสนับสนุนและความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเองในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนา องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวเข้าร่วมกับฝ่ายประเทศลาวในการปกครองประชาชนให้ต่อต้านการแทรกแซงจากสหรัฐอเมริกา พระสงฆ์กลุ่มนี้ได้ติดตามกองกำลังฝ่ายประเทศลาวเข้าไปทำการปฏิวัติในเขตปลดปล่อยหลังปี พ.ศ. ๒๕๐๓

หลังจากที่ฝ่ายประเทศลาวเข้าปกครองประเทศได้ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาลได้ยกเลิกสถาบันศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมลาวไม่ว่าด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและการเมือง รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ลาวที่มีส่วนร่วมในการปฏิวัติมาโดยตลอด รัฐบาลต้องใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคงทางการเมืองอย่างไรก็ดีมีการจัดระเบียบองค์กรสงฆ์ใหม่และยกเลิกการแบ่งแยกนิกายให้เหลือเพียงนิกายเดียวเรียกว่า “พระสงฆ์ลาว” เพื่อมิให้เกิดความแตกแยกและควบคุมเนื้อหาการเทศน์ให้ประยุกต์เข้ากับแนวคิดสังคมนิยม”^{๗๖}

สรุปได้ว่า การบริหารงานคณะสงฆ์ลาว เป็นการบริหารที่อยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมืองในระบอบสังคมนิยมและการควบคุมดูแลขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ซึ่งแตกต่างจากเมื่อก่อนเนื่องด้วยระบอบการปกครองที่มีพรรคเดียวและวงการพระพุทธศาสนาเมื่อก่อนมีสองนิกายก็ปรับให้เหลือเพียงนิกายเดียวตามระบอบการปกครองนั่นเอง

^{๗๕} Khamsao CIVILIZE, “a study of the present Laotian Buddhist Sangha’s Status and Roles in Educational Administration”, **Master of Arts**, (Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya), 2008.

^{๗๖} วรรณิตร เจริญผล “พระพุทธศาสนาและการเมืองลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ ๑๙๗๕-๑๙๘๘”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๘.

๒.๔.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบอบสังคมนิยม

การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่ ๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบอบสังคมนิยมประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

ริท โนโซโตร (Rit NOSOTRO) ได้วิจัยในสารนิเทศเรื่อง “การเติบโตของสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์” พบว่าถึงแม้คำพูดว่าสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ครั้งหนึ่งเคยได้ใช้เรียกแทนกันได้ ระบบเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นมาตลอดเวลาได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จที่แตกต่างกันทั้งสองระบอบการปกครอง พรรคการเมืองสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ปัจจุบันเกิดความไม่เข้าใจกันในส่วนหนึ่งของโลก ทั้งคอมมิวนิสต์และสังคมนิยมได้ปฏิวัติระบอบทุนนิยมขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๔๓ ผู้ก่อตั้งระบบการปกครองทั้งสองนี้เชื่อว่า ดิน โรงงาน และทรัพยากรทางเศรษฐกิจอื่นควรจะให้รัฐบาลเป็นเจ้าของแทนที่เอกชน อย่างไรก็ตาม คอมมิวนิสต์และสังคมนิยมก็เริ่มไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง และในที่สุดพวกเขาก็ได้ทำการแยกแนวคิดอุดมคติออกจากกันได้อย่างสำเร็จ^{๗๗}

กอลีนา ยาสกินา (Galina YASKINA) ได้วิจัยในสารนิเทศ เรื่อง “ประวัติสังคมนิยมในประเทศแถบเอเชีย” พบว่า สังคมนิยมที่มีอยู่นั้นเอื้อประโยชน์กับประชาธิปไตย (ระบอบประชาธิปไตยสังคมนิยม) พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยการทำงานได้รับการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา ถึงกระนั้นแนวคิดสังคมนิยมได้ถูกยอมรับว่าไม่ใช่ของพวกเขาแต่เป็นแบบดั้งเดิมหลังจากที่เกิดเหตุการณ์จัตุรัสเทียนอันเหมิน ในปักกิ่งปี พ.ศ. ๒๕๓๒ สังคมนิยมในยุโรปและเอเชียได้แยกออกจากกัน ปัจจุบันพรรคคอมมิวนิสต์ในรัสเซียได้จำกัดเฉพาะเขตแดนของตน^{๗๘}

ฮาล เดรเปอร์ (Hal Draper) ได้วิจัยในสารนิเทศเรื่อง “สองวิญญาณของสังคมนิยม” พบว่า วิกฤตของสังคมนิยมในยุคปัจจุบันนั้นเป็นวิกฤตของ ความหมาย ของสังคมนิยม นี่คือการครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลกที่คนใหญ่ของโลกเรียกตัวเองว่า “นักสังคมนิยม” ไม่ว่าจะในความหมายใดก็ตาม แต่ไม่เคยจะมีเวลาใดที่เขาเหล่านั้นจะบอกว่ามันมีความหมายที่ชัดเจนอย่างไร ความหมายที่มีร่วมกันของสังคมนิยมที่นับว่าใกล้เคียงที่สุดแม้จะเป็นความหมายเชิงลบก็คือ การต่อต้านทุนนิยม ส่วนในด้านความหมายเชิงบวกนั้นมันมีความขัดแย้งแตกต่างมากมายของบุคคลต่างๆที่เรียกตนเองว่านักสังคมนิยม และความแตกต่างภายในแนวทางสังคมนิยมเองก็มากเสียยิ่งกว่าความขัดแย้งแตกต่างของแนวคิดในโลกของนายทุนเองเสียอีก^{๗๙}

^{๗๗} Rit NOSOTRO, “Socialism and Communism grow part”,

<<http://www.hyperhistory.net/apwh/essays/cot/t0w29socialcommie.htm>>, October 1999.

^{๗๘} Galina YASKINA, “on the History of Socialism the countries of Asia”,

<<http://dlib.eastview.com/browse/doc/8003165>>, June 2005.

^{๗๙} ฮาล เดรเปอร์ , “สองวิญญาณของสังคมนิยม

<<http://www.marxists.org/thai/archive/draper/two-souls.htm>>, July 1960.

สรุปได้ว่าระบอบสังคมนิยมเป็นระบอบที่พระครุรัฐมีอำนาจในการบริหารการปกครองอย่างมากทรัพยากรต่าง ๆ ล้วนอยู่ในมือของรัฐ รัฐมีอำนาจในการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นไปในประโยชน์ของสังคมส่วนมาก โดยอาศัยกฎหมายที่เคร่งครัดเป็นตัวควบคุม

๒.๔.๕ งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็น

การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่ ๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร (บำรุงราษฎร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ด้าน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณูปการ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๔๐}

พระมหาปรีวัฒน์ จิตวิริโย (กุลนิเวศ) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” พบว่าพระภิกษุที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรมและวุฒิการศึกษาแผนกเปรียญธรรม พบว่า พระภิกษุที่มีอายุและวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๔๑}

^{๔๐} พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนฺตวิโร (บำรุงราษฎร์), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๔๑} พระมหาปรีวัฒน์ จิตวิริโย (กุลนิเวศ), “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัด นนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

พระมหาทองดี อภิภูจน (ศรีตระกูล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตภาคีเจริญและเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” พบว่าความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญวุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระภิกษุที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีอายุต่างกันและมีตำแหน่งภายในวัดต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันตามระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐาน^{๔๒}

พันตำรวจโท ทวีป สุทธิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการสำนักงานสอบสวน ตามหลักพรมวิหาร ๔ : กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา” พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของพนักงานสอบสวนตามหลักพรมวิหาร ๔ ของสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และสถานภาพสมรส ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการให้บริการของพนักงานสอบสวนตามหลักพรมวิหาร ๔ ของสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ และวุฒิการศึกษา ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของพนักงานสอบสวนตามหลักพรมวิหาร ๔ ของสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๑^{๔๓}

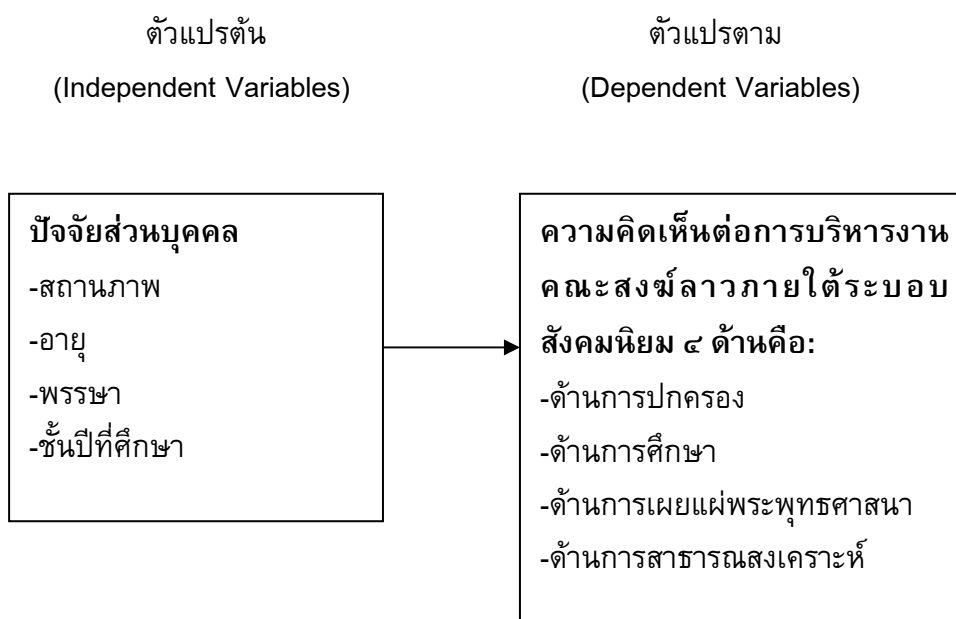
สรุปได้ว่าความคิดเห็นที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อการบริหารการดำเนินงานแตกต่างกัน อันมีสาเหตุและปัจจัยมาจากสถานภาพส่วนบุคคลที่ต่างกัน จึงส่งผลให้การบริหารจัดการงานนั้นๆ แตกต่างกันไป

^{๔๒}พระมหาทองดี อภิภูจน (ศรีตระกูล) “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตภาคีเจริญและเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ข.

^{๔๓}ทวีป สุทธิ “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการสำนักงานสอบสวน ตามหลักพรมวิหาร ๔ : กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การบริหารงานคณะสงฆ์ลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ตามความคิดเห็นของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์องค์ที่๑ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย